

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ETKİNLİKLERE KATILIM
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman OSMANOĞLU

Malatya-2022

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ETKİNLİKLERE KATILIM
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman OSMANOĞLU

Danışman: Dr. Öğrt. Üyesi Hikmet ZELYURT

Malatya-2022

ONUR SÖZÜ

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak Dr. Öğr. Üyesi Hikmet ZELYURT'un danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım, "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Etkinliklere Katılım Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı bu tez çalışmasının, bilimsel, ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını beyan ederim. Tezin içerisinde sunduğum verileri, bilgi ve dokümanları, akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, çalışmanın etik ve özgün olduğunu onurumla doğrularım.

.../.../2022 Osman OSMANOĞLU

ÖN SÖZ

Vatandaşlık kültürünün ve demokrasi bilincinin kazandırılabilmesi için çocuk katılım hakkı vazgeçilmez bir unsurdur. Bu hak her ne kadar yeni bir kavram olmasa da uygulamada halen bir takım sorunların yaşandığını göstermektedir. Katılım hakkının uygulanması toplumlar için hem kalkınma hem de uluslararası barış süreci için oldukça önemlidir. Erken çocukluk dönemi çocuklar açısından gelişim ve öğrenme açısından çok kritik bir dönem olarak görülmektedir. Bu bağlamda bu araştırma okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Öncelikle yüksek lisans eğitimimin her aşamasında değerli önerileri ve destekleriyle bana ve çalışmalarına katkıda bulunan, büyük sabır ve hoşgörüsüyle yanımda olan, beni motive edip vaktini ayıran kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hikmet ZELYURT'a çok teşekkür ederim. Tez savunma jürimde bulunarak değerli görüş ve önerileriyle tezime katkıda bulunan Doç. Dr. Serpil PEKDOĞAN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Burcu Gezer ŞEN'e çok teşekkür ederim. Araştırmanın veri toplama sürecinde desteklerini esirgemeyen Kahramanmaraş ilindeki okul yöneticilerine, öğretmenlere ve ailelere çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi yüksek lisans eğitimim boyunca da maddi ve manevi desteklerini esirgemeyip her zaman bana güvenen ve inanan çok kıymetli eşim Fatma OSMANOĞLU ve kızım Hüma OSMANOĞLU'na, sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Osman OSMANOĞLU

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ETKİNLİKLERE KATILIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

OSMANOĞLU, Osman
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hikmet Zelyurt
Haziran-2022, , X+82

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyinin incelenmesidir. Araştırma nicel ve nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı karma yöntemlerden çeşitleme (triangulation) deseni modelindedir. Araştırmanın örneklemini Kahramanmaraş ili merkez ilçeleri sınırları içerisindeki 2021-2022 eğitim öğretim yılında MEB'na bağlı ilkokulların anasınıflarına ve bağımsız anaokullarına devam eden toplam 318 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem grubu, amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir. Veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Leuven Küçük Çocuklar İçin Katılım Ölçeği” ve “Öğretmen Görüşme Soruları” kullanılmıştır. Verilerin analizinde nicel veri analizi teknikleri ve nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın nicel bulgularına göre, çocukların etkinliklere katılım düzeyinin, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, daha önce okul öncesi eğitim alma durumu değişkenlerine göre farklılaştığı saptanmıştır. Ayrıca çocukların puan ortalamalarına bakıldığında yüksek düzeyde katılıma sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel kısmında ise, çocukların katılım düzeylerini çocukların annelerinin eğitim durumları % 88,3 oranında olumlu şekilde etkilemektedir. Çocukların baba eğitim durumları ise % 69,4 oranında katılımı olumlu şekilde etkilemektedir. Okul öncesi öğretmenleri daha önce okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocukların katılım düzeylerinin yüksek olduğu konusunda (% 68,8 oranında) görüşler bildirmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitim, katılım düzeyi, okul öncesi etkinliklere katılım

ABSTRACT

EXAMINATION OF PRE-SCHOOL CHILDREN'S PARTICIPATION LEVELS IN ACTIVITIES

OSMANOĞLU, Osman

M.Sc., İnönü University, Institute of Educational Sciences,
Department of Preschool Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Hikmet Zelyurt

June-2022, X+82

The main purpose of this research is to examine the participation level of preschool children in activities. The research uses the triangulation model, one of the mixed methods in which quantitative and qualitative data collection tools are used. The sample of the study consists of a total of 318 children attending the kindergartens and independent kindergartens of the primary schools affiliated to the Ministry of Education in the 2021-2022 academic year within the borders of the central districts of Kahramanmaraş. The sample group of the study was determined by maximum variation sampling, one of the purposive sampling methods. "Personal Information Form", "Leuven Participation Scale for Young Children" and "Teacher Interview Questions" were used as data collection tools. Quantitative data analysis techniques in data analysis and content analysis as a qualitative data analysis method.

The quantitative findings of the study show that the level of children's participation in activities differs according to various variables such as parents' education levels, and previous pre-school education status. In addition, when the average scores of the children were examined, the research found out that they had a high level of participation. In the qualitative part of the study, the research finds that educational status of the children's mothers affects the participation levels of children positively at the rate of 88,3%. The father's education level of the children positively affects the participation at the rate of 69,4%. Also, preschool teachers stated that the participation level of children who took pre-school education beforehand was high (by 68,8%).

Keywords: Pre-school education, participation level, participation in preschool activities

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	x
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	2
1.2.Araştırmanın Amacı	3
1.3.Araştırmanın Önemi.....	4
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5.Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6.Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1.Katılım Tanımı ve Önemi	7
2.2.Katılım Hakkı ve Uygulanması İçin Temel Gereklere	9
2.3. Katılım Hakkının Uygulanması İçin Temel Gereklere	10
<i>Gönüllü</i>	10
<i>Saygılı</i>	10
<i>İlgili</i>	10
<i>Şeffaf ve bilgilendirici</i>	10
<i>Kapsayıcı</i>	11
<i>Çocuk dostu</i>	11
<i>Eğitim ile desteklenmiş</i>	11
<i>Riske karşı duyarlı ve güvenli</i>	11
<i>Hesap verilebilir</i>	12
2.4.Eğitim Ortamında Katılım Hakkı.....	12
2.5.Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Katılım Süreçleri.....	14
2.6.Katılımın Boyutları	16

2.7.Katılımın Göstergeleri.....	18
2.7.1. Dikkat	18
2.7.2.Enerji	18
2.7.3.Vazgeçmeme-Israr.....	19
2.7.4. Hassasiyet/Özen	19
2.7.5.Tepki Süresi.....	19
2.7.8.Karmaşıklık ve Yaratıcılık	19
2.7.9.Yüz ifadesi ve Duruş	20
2.7.10. Sözler.....	20
2.7.11.Doyum	20
2.8. Katılımı Etkileyen Faktörler	20
2.9.Katılım Model ve Teorileri	22
Katılım Modelleri	22
Arnstein’ın Katılım Merdiveni	23
Çocuk Katılım Merdiveni.....	23
Katılım yolları	25
2.10. MEB Okul Öncesi Eğitim Programına Göre (MEB, 2013) Etkinlik Çeşitleri ve Açıklamaları.....	26
Drama Etkinliği:	27
Matematik Etkinliği:.....	27
Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinliği:	28
Sanat Etkinliği:	28
Müzik Etkinliği:.....	28
Türkçe Etkinliği:.....	29
Oyun Etkinliği:	29
Alan Gezisi:	30
Fen Etkinliği:	30
Hareket Etkinliği:	30
2.11.İlgili Araştırmalar.....	31
2.11.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	31
2.11.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	34
BÖLÜM III	38
YÖNTEM	38
3.1.Araştırmanın Modeli	38

3.1.1.Nicel Boyut.....	38
3.1.2.Nitel Boyut	38
3.2.Çalışma Grubu	39
3.2.1.Nicel Boyut.....	39
3.2.2.Nitel Boyut	39
3.3.Verileri Toplama Araçları	39
3.3.1.Nicel Veri Toplama Aracı	39
3.3.2.Nitel Veri Toplama Aracı	40
3.4.Verilerin Toplanması	40
3.4.1.Nicel Verilerin Toplanması	41
3.4.2.Nitel Verilerin Toplanması.....	41
3.5.Verilerin Analizi.....	41
3.5.1.Nicel Verilerin Analizi	41
3.5.2.Nitel Verilerin Analizi.....	42
BÖLÜM IV	43
BULGULAR.....	43
4.1.Birinci Probleme Dair Bulgular	43
4.1.1.Nicel Bulgular	43
4.1.2.Nitel Bulgular	43
4.2.İkinci Probleme Dair Bulgular	45
4.2.1.Nicel Bulgular	45
4.2.2.Nitel Bulgular	46
4.3.Üçüncü Probleme Dair Bulgular	47
4.3.1.Nicel Bulgular	47
4.3.2.Nitel Bulgular	48
4.4.Dördüncü Probleme Dair Bulgular	50
4.4.1.Nicel Bulgular	50
4.4.2.Nitel Bulgular	51
4.5.Beşinci Probleme Dair Bulgular	52
4.5.1.Nicel Bulgular	52
4.5.2.Nitel Bulgular	53
4.6.Altıncı Probleme Dair Bulgular	54
4.6.1.Nicel Bulgular	54

4.6.2.Nitel Bulgular	55
BÖLÜM V	57
TARTIŞMA VE YORUM.....	58
5.1. Tartışma ve Yorum	58
5.1.1. Birinci araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum.....	58
5.1.2. İkinci araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum.....	59
5.1.3. Üçüncü ve dördüncü araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum.....	59
5.1.4.Beşinci araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum	60
5.1.5.Altıncı araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum.....	61
BÖLÜM VI.....	62
SONUÇ VE ÖNERİLER	62
6.1. Sonuç.....	62
6.2.Öneriler	63
6.2.1.Sınıf içi uygulamalara yönelik öneriler	63
6.2.2.Yapılacak araştırmalara yönelik öneriler.....	64
KAYNAKÇA.....	65
EKLER	76
EK-1: ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU	77
EK-2 ÖLÇEK KULLANMA İZİNİ.....	79
EK-3 ETİK KURULU RAPORU	80
EK-4 KAHRAMANMARAŞ İL MİLLİ EĞİTİM İZİN	81
EK-5 ONAM FORMU.....	82

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.	Çocuk Katılımının Boyutları.....	17
Tablo 2.	Çocukların “LKÇİKÖ” Puan Ortalamalarına İlişkin Sonuçlar.....	43
Tablo 3.	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeyleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	44
Tablo 4.	Çocukların Cinsiyetlerine Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları.....	45
Tablo 5.	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Cinsiyet Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	46
Tablo 6.	Çocukların Anne Eğitim Düzeyine Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Kruskall-Wallis H Testi Sonuçları.....	47
Tablo 7.	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Çocukların Anne Eğitim Durumları Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	48
Tablo 8.	Çocukların Baba Eğitim Düzeyine Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Kruskall-Wallis H Testi Sonuçları.....	49
Tablo 9.	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Çocukların Baba Eğitim Durumları Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	50
Tablo 10.	Çocukların Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları...	51
Tablo 11.	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Daha Önce Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumları Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	52
Tablo 12.	Çocukların Kardeş Sayısına Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Kruskall-Wallis H Testi Sonuçları.....	54
Tablo 13.	Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Çocukların Kardeş Sayısı Durumları Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular.....	54

KISALTMALAR LİSTESİ

BMÇHK	: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi
BMÇHS	: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
LKÇİKÖ	: Leuven Küçük Çocuklar İçin Katılım Ölçeği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OÖEP	: Okul Öncesi Eğitim Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Toplumların gelişimi ve geleceği açısından çocukların yeri çok önemlidir. Her çocuk sağlıklı koşullarda yaşama ve eğitim görme gibi temel haklara sahiptir. Başta anne babalar, daha sonra öğretmenler çocuklar için güvenli, nitelikli ve sağlıklı ortamlar sağlamakla yükümlüdür (Kitapçı Uysal, 2005). Çocukların buldukları tüm ortamlarda; ilk sosyal çevresi ailesinde, yaşadığı sosyal kültürel çevresinde ve toplumda, kendine has duyarlılıkları ve görüşleri olan aktif bireyler olarak görülmesi gerekmektedir (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi [BMÇHK], 2005). Okul öncesi eğitim de dahil olmak üzere tüm eğitim ortamlarında öğrenme süreçleri gerçekleştirilirken çocukların pasif alıcılar yerine aktif katılımcılar olarak görülmesine yönelik uygulamalar yapılmalıdır (BMÇHK, 2009; Lansdown, Jimerson ve Shahroozi, 2014). Ancak yapılan araştırmalar yetişkinlerin çocukların katılım haklarını yeterince tanımadığını ve desteklemediğini hatta çocukları kendi mülkiyetinde olan olarak gördüklerini ortaya koymuştur (Young, 2004). Dünyanın pek çok ülkesinde çocuklar ne yasal çerçevede ne de politika ve uygulamalarda aktif katılımcılar olarak görülmemiştir (Lansdown, 2010).

Türkiye'deki duruma bakıldığında araştırmalar çocukların katılım haklarını yeterince kullanamadıklarını, etkin bir katılımın olmadığı ortaya koymuştur (Şallı İdare, 2018). Oysaki Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2013 yılında güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programı'nda eğitim-öğretim süreçlerine çocukların aktif bir şekilde katılmalarını ve yaparak yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini ön plana çıkarmıştır. Çünkü bireyin hayatında ciddi bir öneme sahip olan erken çocukluk döneminde çocukların kazandıkları deneyimler gelişimsel ilerlemeler daha sonraki yaşamlarını etkileyecektir (Akyol, 2020;Hazar, 2005). Çocukların katılım düzeylerinin değerlendirilmesinin, uygulanan okul öncesi eğitim programının kalitesinin belirlenmesi için kullanılan etkili yöntemlerden biri olduğu düşünülmektedir (Akyol, 2020). Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeylerinin incelendiği bu çalışmanın bu bölümünde; sırasıyla araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sayıtlarına ve sınırlılıklarına değinilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS) çocukları korumayı ve haklarını garanti altına almayı amaçlayan uluslararası düzenlenen önemli yasal bir metindir (Akyüz, 2016; Canbulut, 2014). Çocuk haklarına yönelik daha önceki bildirelerde çocuğun katılım hakkı konusuna değinilmemiştir. Bu hak ilk defa BMÇHS’NİN 12. Maddesinde 20 Kasım 1989 tarihinde gündeme gelmiştir (Akyüz, 2016; Kurt, 2016; Skelton, 2007). BMÇHK’ si 2009 yılında madde 12’ye yönelik; katılıma yönelik uygulamaların artması ve katılım hakkının ihlallerinin engellenmesi konusunda genelge yayınlamıştır (BMÇHK, 2009).

Katılımı artırmak için yapılan bu uygulamalara rağmen çocukların katılım hakkından yeterince faydalanamadığı bir gerçektir. Yapılan araştırmalar ülkemizde ve yurt dışında çocuğun aktif katılabileceği aile ve eğitim ortamında bile görüşlerinin görmezden gelindiğini, katılım hakkının ihlal edildiğini ortaya koymaktadır (Arkadaş ve Müftü, 2010; Theobald vd., 2011; Canbulut, 2014; Van-Bijleveld, Dedding ve Bunders-Aelen, 2015).

Çocukların aktif katılım süreçlerine dâhil edilmesinde; çocuklar ile ebeveynleri ve öğretmenleri arasında nitelikli ve güvene dayalı iletişim kurulmasına, çocukların fikirlerini özgürce dile getirebilmelerine olanak sağlanmasına ihtiyaç vardır (Tomanovic, 2003). Çocukların yetişkinler tarafından günlük yaşamlarının her aşamasında aktif birer katılımcı olarak görülmelidir (Akyol, 2017). Bu bağlamda çocukların katılım düzeylerinin incelenmesini ele alan çalışmalara alan yazında ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Ülkemizde alanyazın incelendiğinde ilkokul ve ortaokulda eğitim-öğretim gören çocukların katılım seviyelerinin araştırıldığı (Başal, 2001; Demirezen, Saçlı Uzunöz ve Arslan, 2016; Sarıtepeci ve Yıldız, 2014; Erdem, 2021; Demircan ve Tanrıseven, 2014) çalışmalar bulunmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerinin incelendiği çalışmalara oldukça sınırlı sayıda yer verildiği göze çarpmaktadır.

Okul öncesi eğitim veren kurumlarda çocuk katılımı ile ilişkili çalışmalarda çocuk katılımını etkileyen durumlar incelenirken çocuk ve öğretmen görüşleri ile verilerin elde edildiği görülmektedir (Şallı İdare, 2018; Zorbay Varol, 2019). Ayrıca alan yazında çocuk gelişimi bölümü ve okul öncesi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin

çocuk katılım hakkına ilişkin görüşlerine yer verilen çalışmalar (Akyol ve Erdem, 2021;Koray ve Avcı, 2017; Polat, 2018) mevcuttur. Ancak çocukların katılım düzeylerinin karma araştırma yöntemiyle nesnel ölçme araçlarıyla incelendiği ve öğretmen görüşlerinin birlikte ele alındığı çalışmalara rastlanmamıştır.

Yurt dışındaki alanyazın incelendiğinde öğretmenin etkinliklerdeki uygulamalarının çocukların aktif katılımında önemli rol oynadığı ifade edilmektedir. Araştırmalarda öğretmenlerin çocuk haklarını nasıl algıladıkları ve uygulamalarında çocuk bakış açısına ne ölçüde yer verdikleri çocuk katılımını doğrudan etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır (Dunphy, 2012; Johnny, 2005; Emilson ve Folkesson, 2006). Alan yazında ailelerin sosyo-ekonomik özelliklerinin, çocukların okula devam ettikleri sürelerin çocukların akademik başarılarını dolayısıyla katılım düzeylerini etkileyen çalışmaların olduğu görülmektedir (Shavers,2007; Yoshikawa ve diğ., 2013). Çocuk katılımının farklı değişkenlerle ilişkisinin (anne ve baba eğitim durumu, çocuğun kardeş sayısı ve cinsiyeti, daha önce okul öncesi eğitimi alma durumu) çok boyutlu ele alındığı çalışmaların alan yazında az sayıda bulunması sebebiyle güncel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu bağlamda bu araştırmanın problemi “Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılımları hangi düzeydedir?” ve “Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım durumları hakkındaki görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeylerinin incelenmesidir. Bu temel amaçtan yola çıkılarak aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

- 1-Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılımları hangi düzeydedir?
2. Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
3. Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

5. Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri okul öncesi eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

6. Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1- Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini cinsiyet açısından nasıl değerlendirmektedir?

3. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini anne eğitim durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?

4. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini baba eğitim durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?

5. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini okul öncesi eğitimi alma durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?

6. Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini kardeş sayısı açısından nasıl değerlendirmektedir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Vatandaşlık kültürünün ve demokrasi bilincinin kazandırılabilmesi için çocuk katılım hakkı vazgeçilmez bir unsurdur. Bu hak her ne kadar yeni bir kavram olmasa da uygulamada halen bir takım sorunların yaşandığını göstermektedir (Correia, Camilo, Aguiar vd., 2019). Katılım hakkının uygulanması toplumlar için hem kalkınma hem de uluslararası barış süreci için oldukça önemlidir (Skelton, 2007). Bu çalışma, uluslararası sözleşmelerle önemli görülen çocuk katılımına ilişkin uygulamaların niteliği noktasında alanyazına katkı sağlayacaktır (BMÇHK, 2009).

Ülkelerin eğitim politikaları, çocukların katılım süreçlerini etkilemektedir. Sınıf düzeyinde öğretim-öğrenme durumlarının planlanmasında, okul kurallarının oluşturulmasında, okul düzeyinde etkinliklerin düzenlenmesinde çocukların fikir üretme ve karar alma süreçlerine dâhil olmaları çocuk katılımının sağlanması açısından önemli görülmektedir. Bu katılımın sağlanmasının okul üzerinde olumlu etkileri olduğu

gözlemlenmiştir (BMÇHK, 2009; Davies vd., 2006). Bu araştırmanın sonuçları MEB 'lığına okul ortamlarında çocuk katılım durumları konusunda bilgiler sunacaktır.

Literatür incelendiğinde birçok araştırmada (Fudge Schormans ve Rooke, 2008; Hitzler ve Messmer, 2010; Palsson, 2017) öğretmenlerin çocukların katılım düzeyleri üzerinde destekleyici ya da engelleyici rolü olduğu belirtilmektedir. Eğiticinin sınıf yönetimi stratejileri çocuğun katılımının sağlanmasında önemli bir etkidir (Ten Brummelaar vd., 2018). 2013 yılında yenilenen okul öncesi eğitim programında çocukların bireysel ya da küçük gruplar halinde katılımlarının artırılabilmesi için öğrenme merkezleri kurulması teşvik edilmiştir (Okul Öncesi Eğitim Programı [OÖEP], 2013). Bu bağlamda sınıf ortamlarında katılım düzeylerinin belirlenmesi; öğrenme ortamlarında gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi, çocukların etkinliklere ilişkin duydukları ilginin değerlendirebilmesi konusunda öğretmenlere yol gösterici olabilir (Laevers, 2011).

Okul öncesi eğitime düzenli katılım sağlayan çocukların düzenli katılım sağlamayan çocuklara göre akademik becerilerinde, ilkokula hazırbulunuşluk düzeylerinde, tüm gelişim alanlarında ilerlemeler görülmesi okul öncesi eğitime devam etme süresinin önemini ortaya koymaktadır. Ailenin sosyo-ekonomik özellikleri çocukların okula hazırbulunuşluk düzeylerini, gelişimsel özelliklerini ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilemektedir (Akyol, 2020; Kurnaz Adıbatmaz ve Özyürek, 2019; Siraj Blatchford vd., 2008). Bu çalışma sonuçları ailenin sosyokültürel özellikleri ve çocuğun okul öncesi eğitimi alma durumu ile çocuk katılımı arasındaki ilişkiler konusunda alanyazına ışık tutacaktır.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın örneklem grubu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kahramanmaraş ili merkez ilçelerindeki MEB 'lığına bağlı resmi bağımsız anaokullarındaki beş yaş çocukları ile sınırlıdır.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

Katılımcıların görüşme sorularına içten yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.6.Tanımlar

Katılım Hakkı: “Katılma işi, iştirak. Bir süreç ya da bir durum içinde istençli ve eylemli olarak bir işi üstlenme ya da bir olayda etkin olma” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2022). Katılım kelimesi bireysel bir hak olarak ele alındığında “Kendi düşünce yapısını oluşturma yeteneği olan her çocuga, kendini ilgilendiren her konuda bu düşüncelerini özgürce ifade etme hakkıdır” (BM ÇHK, 2009).

BÖLÜM 7

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, katılımın tanımı, boyutları, göstergeleri ve önemine, katılım hakkı ve katılım hakkının uygulanması için temel gereklere, katılımı etkileyen faktörlere, katılım modellerine ve bu konularda Türkiye’ de ve dünyada yapılmış araştırmalara değinilmiştir.

2.1. Katılılım Tanımı ve Önemi

Katılım farklı boyutları olan ve ayrıntılarıyla ele alınması gereken bir kavramdır. Literatür incelendiğinde katılım kavramının farklı disiplinler ile bağlantılı olduğu ortaya çıkmaktadır. Katılım kavramının sosyolojik boyutunu, çocukların tüm yaşamları boyunca kendilerini ilgilendiren olay ve kararları oluşturur. Katılım kavramının eğitsel boyutu ise çocukların eğitim ortamlarında deneyimleri, görüşleri ve kararları ile ilgilendir (Akyol, 2017; Özer, 2013; Woodhead, 2006).

Katılım çocukların kendileriyle ilgili konularda kararlara ve süreçlere, bilgi alabilme, danışma, bağımsız girişimde bulunma ve sorumluluk alabilme gibi faktörleri içine alacak biçimde dahil olmalarıdır (Duncan, 2009; Özer, 2013; Venninen ve Leinonen, 2013).

Katılım, Leavers (1993) tarafından gelişim ve öğrenme faaliyetlerinin bir göstergesi olarak tanımlanmıştır. Katılım öğrenme yaşantılarının niteliğini belirleyen değişkenlerden biridir (Leavers, 1997).

Sandberg ve Eriksson (2010), çocuğun eğitim öğretim faaliyetlerinde aktif şekilde dâhil olması ve karar verme süreçlerinde aktif şekilde yer almasını katılım süreciyle doğrudan ilişkilendirmiştir. Landsown (2004)’e göre çocuk sadece etkinliklerde yer almakla kalmamalıdır. Eğitimci tarafından planlanan oyun etkinliğine katılmanın yanı sıra bir oyun etkinliği tasarlarırken gerekli kurallar ve sorumluluklar için öneriler sunabilmelidir.

Katılım, çocukların gelişim sürecinde büyümeyi, duygusal iyi oluşu ve hayal gücünü etkilediği için büyük önem taşımaktadır (Nyland, 2009). Çocukların katılım

süreçleri, öğrenme süreçlerini, düşünme becerilerini, bireyin mevcut potansiyelini geliştirmesini etkilemektedir (Theodotou, 2015). Çocuklar içinde buldukları ortama yüksek derece katılım sağlarsa, öğrenmeye ilişkin ilgisinin yüksek olduğu söylenebilir (Laevers, 1994; Pascal ve Bertram, 1997). Katılım çocukların daha sonraki eğitim kademelerinde ne düzeyde akademik başarı göstereceklerinin önemli bir yor dayıcısıdır (Baloğlu, 2002).

Çocukların katılım süreçlerinin gerek öğretmenler gerek aileler tarafından desteklenmesinin çocuklara sağladığı yararları Landsown (2005) aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

- 1) Çocukların kendini ifade etme özgürlüğü sağlandığı için sosyal ve kültürel ortamlarda demokratik süreçler gelişebilir.
- 2) Çocukların tüm gelişim alanlarına desteklenmesi sağlanabilir.
- 3) Çocukların öz yeterlilik, özgüven ve benlik saygıları gelişebilir.
- 4) Çocuklar yetenek ve ilgilerini erken fark edebilir.

UNICEF (2007) ise katılım durumlarının sağlandığında çocuklara aşağıda belirtilen şekilde faydaları olacağını ifade etmiştir:

Çocuklarda aktif vatandaş olma bilinci gelişir.

Çocuklar toplumsal sorunlara karşı daha duyarlı olurlar.

Çocukların duygudaşlık becerileri gelişir ve sorunlara çözüm yolları ararken farklı bakış açılarıyla bakabilmeyi öğrenirler.

Çocuklar demokrasi kavramı ile tanışırlar ve kendi yaşamlarında aktif şekilde uygulama fırsatı yakalarlar.

Çocukların alınan kararlarda düşünce sahibi olması, alınan kararlara kolay adaptasyon göstermelerini sağlar.

Landsown (2005) çocukların katılım süreçlerinin desteklenmesinin çocuklara sağladığı faydaların yanı sıra yetişkinler açısından da birçok yararı olduğunu belirtmiştir. Bu yararları şu şekilde ifade etmektedir:

Yetişkinler ve çocuk arasında etkileşimlerin niteliği artar.

Yetişkinlerin çocukların hakları konusunda farkındalığı artar.

Yetişkinler çocukların katılım süreçleri hakkındaki gereksinimlerinin farkına varır.

Yetişkinler çocukların gelişmekte olan potansiyelleri konusunda anlayışlarını geliştirirler.

Yetişkinlerin çocukların katılım süreçleri ve katılım hakları konularında uygulamaları farklılaşır (Akyol, 2017).

2.2. Katılım Hakkı ve Uygulanması İçin Temel Gereker

Katılım, toplum yararının bir parçası olarak, çocukların kendileriyle ilgili konularda görüşlerini özgürce söyleyebilme ve kişilerin karar verme süreçlerinde farklı düzeylerde aktif olarak yer almasıdır. Katılım, çocuklar ile yetişkinler arasında iletişim kurma, yönetme, fikir alışverişinde bulunma, karar alma ve harekete geçme gibi unsurları paylaşmayı gerektirir (Taylan, Aslan ve Belkayalı, 2010; Parlak, 2011; Lanndown, 2011; Polat, 2018).

BMÇHS'nin 12.maddesi, yetişkinlerin özerkliğine tam anlamıyla sahip olmayan çocukların kendilerini ilgilendiren tüm konulardaki görüşlerini ifade etme hakkına sahip tam teşekküllü kişiler olduğunu belirten ve hem sosyal hem de yasal statüleri bulunduğunu ele alan eşsiz bir maddedir (BMÇHK, 2009; UNICEF, 2017).

Sözleşmenin kabul edildiği tarihten itibaren devletler bu maddenin uygulanmasını kolaylaştırmak için yasal düzenlemeler yapmış, politikalar geliştirmiştir. Böylelikle çocuk katılımı, son 20 yılda uluslararası organların, hükümetlerin, kamu kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin ve profesyonel grupların düşünce ve uygulamalarında yer almaktadır (Willow, 2010; Şallı İdare, 2018). Bu bağlamda çocukların katılımını sağlayacak imkânlar oluşturmak için yetişkinlerin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni önemsemeleri ve bu bakımdan duyarlı davranmaları büyük önem taşımaktadır (Dell, 2010; Tüzün ve Sarıışık, 2015).

2.3. Katılım Hakkının Uygulanması İçin Temel Gereker

BMÇHK, çocuk katılımının etkili, etik ve istendik şekilde sağlanabilmesi için bir takım nitelikler belirlemiştir. BMÇHK 12.maddenin genel yorumunda taraf devletlerin özenli ve bilinçli bir tutum göstermeleri gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle çocukların düşüncelerini ifade etmelerinin kısıtlanmaması istenmiş ve düşüncelerinin ciddiye alınması gerektiği açıklanmıştır. Yetişkinlerin çocukları manipüle etmesi etik boyutunda uygun görülmemiştir. Komite tarafından belirtilen özellikler şunlardır (BMÇHK, 2009):

Gönüllü

Çocuklara, katılımlarının gönüllü olduğu söylenmelidir. Katılımları hakkında bilinçli karar verebilmeleri için gerekli bilgilendirmeler yapılmalıdır. Çocuklara kendilerini ilgilendiren konularda düşünmeleri için yeterli bilgi ve zaman tanınmalıdır. Hiçbir zaman görüşlerini ifade etmeye zorlanmamalı ve kendi iradeleriyle istedikleri zaman katılımı sonlandırabilecekleri konusunda bilgilendirilmelidirler (Polat,2018; Şallı İdare,2018).

Saygılı

Çocukların etrafındaki kişiler çocuğun içinde bulunduğu sosyokültürel özellikleri dikkate almalıdır. Çocuğun her ortamda ifade ettiği düşüncelere, olumlu örnek teşvik edecek katılımlara saygı gösterilmelidir. Böylelikle çocuklar teşvik edilebilir, etkinlik başlatabilecek cesareti kendinde bulabilir (Polat,2018; Şallı İdare,2018).

İlgili

Çocukların bilgi, beceri ve yeteneklerini gösterebilmeleri için çocuğun yaşımıyla doğrudan ilgili konular bilinmelidir. Çocukların katılımı, çocukların buldukları toplum ve kendilerini etkileyen konular üzerinden inşa edilebilir. Bu bağlamda çocuklar açısından önemli görülebilecek alanlar oluşturulmalıdır (Polat,2018; Şallı İdare,2018).

Şeffaf ve bilgilendirici

Çocukların katılım sürecini anlayabilmeleri için çocuğun yaşına ve gelişimine uygun bilgi sağlanmalıdır. Katılımın amacı, çerçevesi, sonuçları konusunda sade ve

anlaşılır biçimde bilgilendirme yapılmalıdır. Böylelikle çocuğun düşüncelerine gerekli önemin verileceği hissettirilmelidir (Polat,2018; Şallı İdare,2018).

Kapsayıcı

Katılım hakkı ayrımcılık kalıplarından uzak tüm çocukları kapsamaktadır. Çocukların hiçbir sebeple (yaş, cinsiyet, renk, ırk, dil, din, politik görüş) ayrımcılığa maruz kalmaması gerekir. Aksine her çocuğun özel olduğu bilinciyle hareket edilmeli ve dışlanmış, engelli çocuklara yönelik katılım fırsatları oluşturabilecek duyarlı sistemler geliştirilmelidir (Polat,2018; Şallı İdare,2018).

Çocuk dostu

Katılım süreçleri çocukların yaşları ve gelişim özelliklerine göre düzenlenmelidir. Hazırlanan ortamlar ve uygulamalar çocukların görüş belirtmesi veya etkinlik başlatması için fırsatlar sağlamalıdır. Kaliteli katılım için ebeveynler ve öğretmenler çocukların kapasitelerine göre ortamlar oluşturmalıdır (Polat,2018; Şallı İdare,2018).

Eğitim ile desteklenmiş

Çocuk katılım sürecini etkin bir şekilde yürütmek için yetişkinleri ve çocukları gerekli eğitimler desteklemek gerekir. Uzmanlar tarafından aktif katılımın nasıl sağlanacağı konusunda ihtiyaç duyulan becer ve destekler sağlanmalıdır. Çocuk hakları farkındalığı, çocuk ile etkili iletişim, kaynak oluşturma, medya yönetimi, topluluk önünde etkili hitabet konularında kapasite geliştirme çalışmaları yapılabilir (Polat,2018; Şallı İdare,2018).

Riske karşı duyarlı ve güvenli

Katılım çalışmalarında yetişkinler olumsuz sonuçlanabilecek durumlarda olası riski en aza indirmek için paylaşım gösterdikleri çocuklara karşı bir takım sorumlulukları vardır. Çocukların katılım süreçlerinde şiddet ve sömürü gibi durumların yaşanmaması için hatta katılımlarında herhangi bir olumsuzluk olmaması için her türlü önlem alınmalıdır. Katılım çalışmalarında yer alan çocuklar gerekirse yardım için nereye başvuracağını bilmelidir. Çocuklar tarafından sağlanan gizli olarak belirlenen bilgiler her zaman korunmalıdır. Çocuğun fotoğraflarının, videolarının, dijital resimlerinin kullanımı için onay alınmalıdır (Polat,2018; Şallı İdare,2018).

Hesap verilebilir

Çocukların katılım süreçlerinin tüm aşamalarının takip ve değerlendirilmesi bizzat çocukların kendileriyle birlikte yapılmalıdır. Çocukların görüşlerinin nasıl yorumlandığı, nasıl kullanıldığı, süreçte alınan kararların olası sonuçları hakkında hızlı ve net geri bildirim verilmelidir. Değerlendirmeler sonucunda tespit edilen hatalar kabul edilmeli ve sebepleri ortaya konmalıdır. Çıkarılan dersler gelecekte katılım süreçlerini iyileştirmek için kullanılmalıdır.

Katılım hakkı uygulamalarında yetişkinler tarafından bu niteliklerin göz önünde bulundurulması oldukça önemlidir (Şallı İdare, 2018; Zorbay Varol, 2019).

2.4. Eğitim Ortamında Katılım Hakkı

Çocukların eğitim süreçlerine katılımı, uluslararası antlaşmalardan önce eğitimciler tarafından önemli görülen bir konuydu. Dewey (1859-1952) eğitim ortamlarında bireylerin kendi kararlarını verebilme yeteneğine sahip olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bireylerin mantıki değerlendirme ve o doğrultuda eyleme geçme yeteneğine sahip olduğunu söylemiştir. Dewey bireyin kendilerini yöneten, ne yapmaları gerektiğini dile getiren süreçlerden ziyade bireyin kendini ilgilendiren konularda aktif olması gerektiğini vurgulamıştır.

Lev Vygotsky (1896-1934) yetişkinin çocuğun yerine bir şey yapmasından ziyade çocuğun özerk davranışlar kazanmasının önemli olduğunu belirtmiştir. Jean Piaget (1896-1980) çocuğun çevresiyle iletişime geçmesinin süreç olduğunun bilinmesi gerektiğini söylemiştir. Bu süreçte çocuğa çevresini derinlemesine tanıma fırsatının sunulmasının gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü Piaget'e göre çocuk bilgiyi kazanmada aktif bir role sahip olmalıdır. Çocuklar dünyanın pasif alıcı olarak görülmemelidir.

Okul öncesi eğitime yön veren kişiler ve çağdaş yaklaşımları incelendiğinde, çocukların eğitim –öğretim durumlarında karar alma süreçlerine katıldığı görülmektedir. Çocuğa “birey” olarak değer verildiği ve fikirlerine saygı duyulduğu anlaşılmaktadır. Bu yaklaşımlarda öğretmenin rolü çocuk katılımını destekleyerek, çocuğun kendi öğrenme stilini şekillendirmesine yardımcı olmaktır (Koran, 2017).

Maria Montessori tarafından 1907'de Montessori eğitimi uygulanmaya başlanmıştır. Bu eğitim modelinde çocuğun bireysel özelliklerine ve yeteneklerine

değer verilmekte, çocuğun eğitim sürecinde çocuğa saygı ve bireysel eğitim ön planda tutulmaktadır. Çocuğa kendi kararlarını ve sorumluluklarını alma bilinci özgür seçimler sunularak kazandırılmaktadır (Koran, 2017).

High Scope yaklaşımı David Weikart ve arkadaşları tarafından 1962 yılında geliştirilmiştir. High Scope okul öncesi eğitim yaklaşımında çocuğun yaparak ve yaşayarak öğrenmesi önemli görülmüştür. Bu yaklaşımın temelini çocuğun aktif olarak öğrenmesi oluşturmaktadır.

Loris Malaguzzi tarafından 1970 yılında İtalya'da Reggio Emilia yaklaşımı uygulanmaya başlamıştır. Eğitim programı bu yaklaşımda çocuğun ilgisi ve deneyimlerine göre hazırlanmaktadır. Çocuğun yüz dili yaklaşımı ve proje odaklı eğitim-öğretim ortamları ile çocuğun etkin katılımı vurgulanmaktadır.

Rudolf Steiner tarafından 1919 yılında oluşturulan ve dünyada önemi kabul edilen Waldorf yaklaşımında ise her çocuk kendi öğrenme hızında ilerlemekte ve çocuk birey olarak değer görmektedir (Morrison, 2007; Koran, 2017).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi (2005) tarafından erken çocukluk döneminde çocukların haklarının hayata geçirilmesinin sağlanabilmesi ve hak ihlallerinin önlenmesi için Erken Çocuklukta Çocuk Haklarının Uygulanması konusunda No.7 adı altında bir madde düzenlenmiştir. Komiteye göre çocukların aktif katılım süreçleri sınıf ortamlarının dışında da sağlanmalıdır. Çocuklar öncelikle okulda gerçekleştirilen uygulamalar ve alınan kararlar ile ilgili fikirlerini daha sonra ülkedeki eğitim politikalarıyla ilgili düşüncelerini ifade edebilmelidirler. BM ÇHS'nin 12. Maddesinde aynı zamanda 29. Maddesinde de eğitim ortamlarında çocuğun katılım hakkı ön plana alınmıştır. Bu maddeye göre her çocuğa demokratik hayata katkıda bulunabilmesi için lazım olan bilgi, beceri ve güveni elde etmesi için en yüksek düzeyde gelişmesine eğitim ortamlarında katkı sağlamak gerekmektedir. Bu gereklilik eğitim uygulamalarında çocuğun aktif bir birey olarak saygı görmesini gerektirmektedir (Hart, 1992).

Çocuk katılımının etkin sağlanabilmesi için, okullarda çocuklarla eğitim programlarının geliştirilmesinde işbirliği yapılmalıdır. Okullar inşa edilirken okulların fiziksel yapısı ve oyun alanlarının düzenlenmesi ile ilgili konularda öğretmen ve

çocuklar değerlendirme süreçlerinde fikir belirtebilmelidirler (Lansdown, 2011; Percy-Smith ve Thomas, 2010).

2.5. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Katılım Süreçleri

Erken çocukluk dönemi eğitiminin temel bileşenlerinden biri de çocuk katılımıdır (Sommer, Pramling Samuelsson ve Hundeide, 2010; Sinclair 2004). Eğitim ortamlarında katılım, çocukların yaşamlarında yer alan yöneticilerin, öğretmenlerin ve okulda çalışan diğer personellerin tutum ve davranışlarını kapsamaktadır (Theobald ve Kultti, 2012). Çocuğun kendi yeteneklerini keşfetmeye yönelik davranışları, öğretmen ve arkadaşlarıyla birlikte zaman geçirme süreci okul öncesinde katılım süreçlerini oluşturur. Bu bakımdan okul öncesi eğitim kurumlarının, çocuk katılımının sağlandığı ilk kurumlar olduğu söylenebilir (Bae, 2009; Leinonen ve Venninen, 2012).

Çocukların katılım süreçlerinde yer alabilmelerinde, bu süreçlerin niteliğinin gözlenmesinde ve değerlendirilmesinde öğretmenlerin rolü büyük önem taşımaktadır (Nyland, 2009; Berthelsen, 2009).

Eğitim-öğretim ortamlarında katılım hakkının uygulanabilmesi için öncelikle, çocuk haklarına duyarlı bir sınıf ikliminin oluşturulması gerekmektedir. Bu sınıf ikliminde çocuklar hem haklarını öğrenirler hem de başkalarının haklarına saygı duymayı deneyimlemektedirler (Covell, Howe ve McNeil, 2010). Sınıf kuralları oluştururken çocukları karar verme sürecine dahil etmek, çocukların akran ilişkilerini geliştirmek gibi aktiviteler çocukların katılım süreçlerine katkı sağlamaktadır (Salminen, 2013). Okul öncesi eğitimi veren kurumlarda çocukların katılım düzeylerini geliştirmek için uygulanması önerilen yöntemler şunlardır (Moss, 2007):

Çocukları tanıma: Eğitimci sınıfındaki tüm çocukların güçlü ve zayıf yönlerini, yeteneklerini, ilgilerini bilmeli ve onları tanımalıdır. Öğretmen çocuklara bireysel özellikleri doğrultusunda destek sunmalıdır.

Ayrımcılık kalıplarından arınmış ortam: Sınıf ortamında öğretmenin davranışları farklılıkları saygıyla karşılamaya yönelik olmalıdır. Böylelikle tüm çocuklar kendilerini sınıfa ait ve güvende hissedecektir.

Sınıf kurallarını oluşturma: Öğretmen sınıf kurallarını oluştururken çocuklar üzerinde baskı kurmamalı, kuralları çocuklarla birlikte oluşturmalıdır. Kuralların

oluşturulması sırasında öğretmenin rolü çocukların ve arkadaşlarının haklarını korumaya yönelik düzenlemeler yapmaya teşvik etmek olmalıdır.

İşbirliğine destek sunma: Eğitimciler çocukların grup bilinci ile hareket edebilecekleri, diğer akranları ile paylaşımlarda bulunabilecekleri ortamları sunmalıdır. Çocuklar birbirlerine destek olmalı ve eğitmeni onlara grup üyelerinin birbirlerinden öğrenmelerini sağlamaları konusunda rehberlik etmelidir (Koran, 2017; Akyol, 2017).

Çocukların sınıf ortamında fikirlerini rahatça ifade edebilme becerileri, katılım süreçlerinde yer alabilmeleri, eğitim programının içeriği ve öğretmenlerin çocukların katılımlarını geliştirme ve önemseme süreçleriyle ilgilidir (Tuulikki ve Jonna, 2012).

Eğitimciler, eğitim-öğretim uygulamalarında çocukların düşüncelerini dikkate alma sürecinde bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Öğretmenler sözel ve görsel stratejiler kullanabilme durumlarında zorluk çekmektedir. Ayrıca eğitimciler çocukların okuldaki deneyimlerini etkileyen durumlarla ilgili fikir alışverişini destekleme konusunda zorlanmaktadır (Kanyal ve Cooper, 2012). Öğretmenler çocukların katılım becerilerini, tartışma, sırasını bekleme, fikirlerini ve materyallerini paylaşma gibi uygulamalarla ilerletebilmektedir (Göncü, Main ve Abel, 2009).

Okul öncesi eğitim veren kurumlarda, eğitimcilerin beceri ve bilgi düzeyleri ile sınıftaki çocuk sayısı çocukların katılım süreçlerine etki etmektedir (Johansson ve Sandberg, 2010). Okul ortamlarında çocuklar tarafından başlatılan etkinliklerde, öğretmen çocukları motive etme ve sınıf ortamlarını düzenleme rolünü üstlenmelidir (Ahn ve Kim, 2009). okul öncesi öğretmenleri katılım süreçlerini desteklemek için çocukların öğrenmeye karşı motivasyonlarını artırmalıdır. Çocuklara seçimler yapabilecekleri fırsatlar sunmalı ve karar verme süreçlerinde çocuklara destek vermelidir (Donna ve Joanne, 2005; Akyol, 2017).

Araştırma sonuçları, sınıflarında eğlenceli bir iletişim şekli tercih eden öğretmenlerin çocuklara karşı daha duyarlı oldukları görülmüştür. Bu sınıflarda çocukların seçim yapma hususunda daha istekli davranabildikleri tespit edilmiştir (Emilson, 2007; Zorbay Varol, 2019). Sınıf ortamlarında çocukların sürekli yönlendirildiği katılım bir defa uygulanması gereken özel etkinlik gibi düşünüldüğü durumlarda katılım hakkı ihlal edilmektedir (Johnny, 2006; Koran, 2015).

Okul öncesi eğitim kurumlarında katılım ihlallerinin olmaması için tüm etkinlik ve uygulamalarda katılımın niteliklerine (gönüllü ve saygılı, ilgili, riske karşı duyarlı, şeffaf ve bilgilendirici, kapsayıcı, çocuk dostu) önem verilmesi gerekmektedir (Zorbay Varol, 2019).

2.6. Katılımın Boyutları

Katılım kavramıyla ilgili literatür incelendiğinde çocukların duygu, davranış ve bilişsel yönleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Çok boyutlu bir kavram olan katılım, ilk araştırmalarda davranışsal ve duygusal boyutlarıyla ele alınmıştır. Daha sonraki çalışmaların sonuçları ile katılıma, duygusal ve davranışsal boyuta ek olarak bilişsel boyut oluştuğu belirlenmiştir (Finn ve Voelkl, 1993; Ryan vd., 1994; Fredricks vd., 2004; Wigfield vd., 2008).

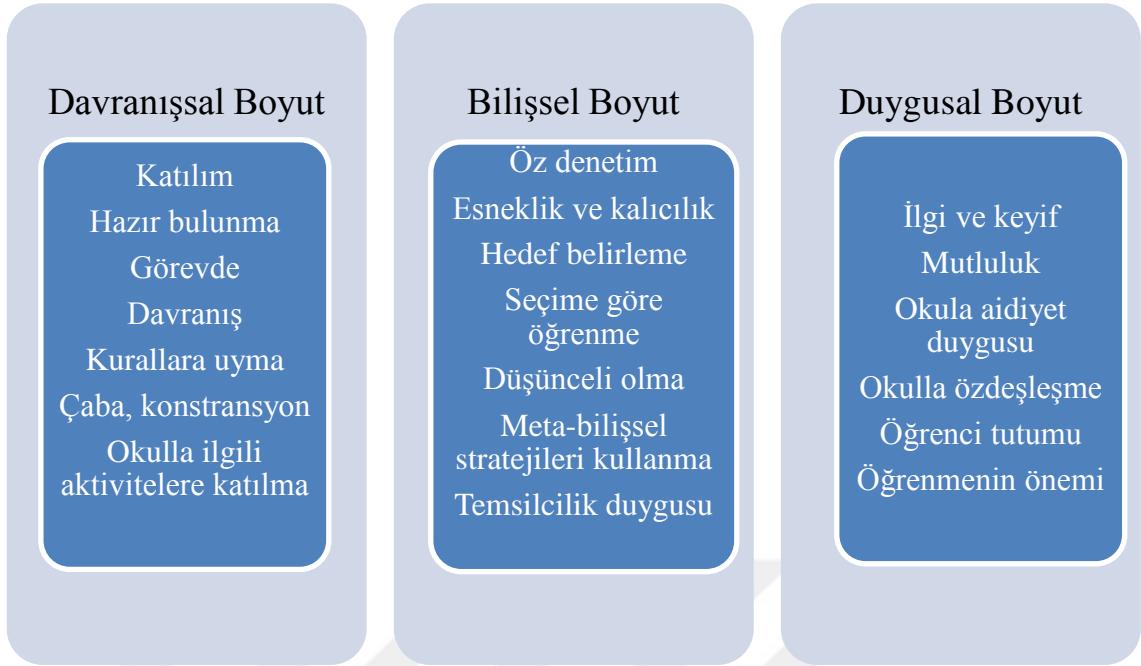
Eccles ve Wang (2013) katılımın üç boyutlu sınıflandırılmasına yönelik aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmıştır:

Bilişsel katılım: Çocukların yeni bilgiler ve beceriler edinme noktasında istekli olması, öğrendikleri bilgileri yeni durumlara transfer edebiliyor olması şeklinde açıklanabilir. Ayrıca çocukların öğrendiklerini gerçek hayatta kullanabiliyor olması gibi davranışları üzerinde durulur.

Davranışsal katılım: Çocukların sınıf ve okul kurallarına uyması, kendinden beklenen sorumlulukları zamanında tamamlaması ve sınıf içinde diyaloglarına katılma gibi davranışlardan oluşmaktadır. Ayrıca çocukların akademik, sosyal ve okul dışı etkinliklere katılması şeklinde tanımlanmaktadır.

Duygusal katılım: Çocukların sınıf ortamında kurulan pozitif etkileşimler sonucunda mutlu olmaları, derslerdeki dikkatlerini göstermeleri ve sınıfa aitlik duygusu gibi davranışlardan oluşmaktadır (Fredricks, Blumenfeld ve Paris 2004; Erdem, 2021; Ramey ve Ramey, 2012; Fullarton, 2002; Akyol, 2021; Baker, Clark, Maier ve Viger, 2008). Katılımın boyutlarına ve özelliklerine yönelik bilgilerin gösterildiği Tablo 1 aşağıda sunulmuştur (Gibbs ve Poskitt, 2010):

Tablo1.Çocuk Katılımının Boyutları

Kaynak: Gibbs ve Poskitt, 2010

Tablo 1 incelendiğinde, öğrenmeye ilgi duyan çocukların okula aidiyet duygusu gelişir ve bu çocuklar okula katılım konusunda duygusal katılım göstermiş olurlar. Bilişsel katılım gösteren çocukların başarı konusunda özdenetimleri yüksektir. Aynı zamanda zor olan görevleri tamamlamada cesaretli ve öğrenme konusunda heveslidirler. Davranışsal katılım sergileyen çocuklar, okul kurallarına uyma, okula devam etme, okul etkinliklerine dahil olma konularında olumlu tutum gösterirler (Gibbs ve Poskitt, 2010).

Davranışsal katılım, çocukların etkinlik sırasındaki gayretlerini ve etkinliklere katılımını göstermektedir (Skinner vd., 2009). Çocukların davranışsal katılımı ile ilgili sınıfta dersi dinleme, öğretmenin sorularına cevap verme, sınıftaki iletişim süreçlerine katılma gibi davranışlardan bahsedilebilir (Baroody ve Diamond, 2013; Hännikäinen ve Rasku- Puttonen, 2010). Ayrıca çocukların ders içindeki ve ders dışındaki uygulamalarda yer alması, okul ve sınıf kurallarına uyması, sınıfta istenmeyen davranışlar sergilememesi davranışsal katılımın özelliklerindedir (Fredricks vd., 2004; Finn ve Rock, 1997). Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak çocukların eğitim-öğretim süreçlerinde dikkatini vermesi, gayret göstermesi ve ısrarcı davranması gibi durumlar davranışsal katılıma örnek verilebilir (Birch ve Ladd, 1997).

2.7. Katılımın Göstergeleri

Okullarda eğitim-öğretim durumları gerçekleştirilirken, çocuklardan öğretilen bilgiyi ve davranışı anlaması, tekrar etmesi, örnekler verebilmesi, verilen görevleri tamamlayabilmesi ve bir takım araştırmalar yapması ve fikirler üretebilmesi beklenmektedir. Ancak sınıflardaki çocuk sayıları ve etkinlik için ayrılan zamanlar dikkate alındığında bir çocuğa ayrılacak zaman oldukça kısıtlıdır. Bu durumlar çocukların öğrenme ortamlarında aktif katılım gerçekleştirememesine neden olabilmektedir. Öğrenme süreçlerinin niteliğinin bir göstergesi olan katılımın düzeyini araştırmak önem taşımaktadır (Sönmez, 1992).

Çocukların katılım düzeyleri belirlenirken araştırmada kullanılacak olan Laevers Katılım Ölçeğinde, üzerinde durulması gereken göstergeler bulunmaktadır. Ölçekte göstergeler dikkat, enerji, ısrar/vazgeçmeme, özen, tepki süresi, karmaşıklık ve yaratıcılık, yüz ifadesi ve duruş, sözler ve doyum olarak belirtilmektedir. Katılım düzeyleri hakkında karar verirken bu özellikler kayda değer ipuçları sağlamaktadır (Laevers, 2005). Çocukların etkinliklerde ne şekilde yer aldıkları, nasıl yoğunlaştıkları, kendi potansiyellerine hangi düzeyde ulaştıkları ve süreçten nasıl etkilendikleri katılımın göstergeleri ile ilgilidir (Laevers ve Declercq, 2018).

Katılım düzeyini değerlendirmede önemli görülen bu özelliklerin içeriği hakkında ayrıntılı açıklamalara aşağıda yer verilmiştir (Bertram ve Pascal, 1999; Laevers, 2005):

2.7.1. Dikkat

Çocuk dikkatini yapmakta olduğu aktivite üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Çocuğun dikkatini etkinlik dışında güçlü uyarıcılar dağıtabilmektedir (Bertram ve Pascal, 1999). Gözlemcinin, çocuğun gözlerinin sık sık yön değiştirip değiştirmediğine ve ilgili materyale/nesneye/olaya sabitlenip sabitlenmediğine dikkat etmesi gerekmektedir (Laevers, 2005)

2.7.2. Enerji

Fiziksel enerjinin tüm etkinliklerde göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Fiziksel etkinliklerde katılım düzeyinin değerlendirilebilmesi için terleme bile önemli görülmektedir. Sınıf içi uygulamalarda yüksek sesle konuşma (bağırma), kısa zaman zarfında gerçekleştirilen hareketler ise fiziksel bir unsur olarak ele alınabilmektedir.

Ancak fiziksel enerji değerlendirilirken bastırılmış enerjinin dışa vurumu süreci göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü çocuğun uzun bir zaman diliminde sessiz olmak zorunda kalmış olabileceği durumlar yaşanabilir. Yapılan aktivitelere karşı istekli olma ve çocuğun yüz ifadesindeki zihinsel gayret aracılığıyla oluşan zihinsel enerji dikkat çekmektedir. Bunlara fiziksel belirtilerden terleme ya da kızarma eşlik edebilmektedir (Laevers, 2005).

2.7.3. Vazgeçmeme-Israr

Etkinlik süresince devamlılık konsantrasyon süresine işaret etmektedir. Çocuklar yaptıkları işe yoğunlaşma gösterdiklerinde enerjilerini ve bütün dikkatlerini bir noktaya yöneltmektedirler. (Laevers, 2005). Bir çalışmada konsantrasyonu yüksek olan çocuklar yaptıkları etkinliği kolay kolay bırakmazlar. Etkinlikle gerçekten meşgul olma sırasında kazandıkları tatmin duygusunu devam ettirmek isterler. Çalışma yaparken gerekli gayreti göstermek konusunda gerçekten isteklidirler. Dikkatleri farklı uyaranlardan dolayı çabuk bir şekilde dağılmaz. Katılım gösterdikleri etkinliklere yaşlarına ve gelişim düzeyine göre devam etmekte ısrarcıdırlar (Bertram ve Pascal, 1999).

2.7.4. Hassasiyet/Özen

Herhangi bir çalışmaya gerçekten katılmayan çocuklar, ayrıntılara karşı dikkatsiz ve umursamaz olurlar, etkinlikleri hızlı bir şekilde bitirirler. Özellikle günlük ifadeler, jestler gibi sözel yönergelerin verildiği etkinliklerde detaylar dikkatlerinden kaçır. Detaylara karşı duyarlı olan çocuklar, o etkinliğe ayrı bir ilgi duyarlar ve etkinlik süresince özenli bir şekilde davranırlar. (Laevers, 2005).

2.7.5. Tepki Süresi

Farklı uyaranlara küçük çocuklar hızlıca tepki verebilmektedir. Çocuklara birkaç örnek gösterildiğinde kolayca harekete geçiyorlarsa motive oldukları söylenebilir. Etkinliklerine devam ederken ortaya çıkan durumlarla ilişkili yeni uyarıcılara da tepki vermektedirler (Laevers, 2005)

2.7.8. Karmaşıklık ve Yaratıcılık

Çocuklar en güzel biçimde katılım gösterdikleri süreçlerde sahip oldukları yeterlilikleri gösterebilmektedir. Bu süreçler çocukların sahip oldukları bilişsel, duygusal, sosyal ve diğer tüm alanlardaki becerilerine hitap etmektedir. Bu durumda,

çocukların tepkileri artık rutin bir tepkiden daha fazlası şeklinde değerlendirilmektedir. Genellikle zorluk, yaratıcılık sürecini de barındırmaktadır. Çocuk etkinlikte önceden tahmin edilemeyen kişisel bir süreç gerçekleştirirken kendisinden bir şeyler katmaktadır (Laevers, 2005).

2.7.9. Yüz ifadesi ve Duruş

Sözel olmayan ifadeler katılım seviyesinin yorumlanmasında oldukça etkili olmaktadır. Mesela dikkatli bir bakış ile dalgın bir şekilde sağa sola bakınmayı ayırt etmek mümkün olabilmektedir. Çocuğun jest ve mimiklerinden etkinlik sürecinde neler hissettiği kolaylıkla anlaşılabilir (Laevers, 2005). Çocuğun sıkılganlığı ya da yüksek düzeyde dikkat ve motivasyonu beden dilinden anlaşılabilir (Bertram ve Pascal, 1999).

2.7.10. Sözler

Çocuklar etkinliklerde yaptıklarıyla ilgili “Sevdim bunu!”, “Bunu bir daha yapabilir miyiz?” vb. sözlerle değerlendirirler (Laevers, 2005). Ayrıca çocuklar etkinlik içerisinde ya da bitiminde ne yaptıklarını ve yapıyor olduklarını mutlu bir biçimde anlatarak, etkinliği heyecan verici bulduklarını söylerler (Bertram ve Pascal, 1999).

2.7.11. Doyum

Doyum çocuğun yapmış olduğu faaliyetten mutluluk duyduğunu ortaya koyar. Yapmış olduğu faaliyetten mutluluk duyan çocuk, faaliyet için daha fazla gayret göstererek devam ettirmek ister. Etkinlik sürecinde başarılı olma duygusunu tadan çocuklar etkinlikten daha fazla zevk alır (Bertram ve Pascal, 1999).

2.8. Katılımı Etkileyen Faktörler

Okul eğitim-öğretim süreçlerinde katılımı etkileyen en önemli faktörlerden biri öğretmenlerdir. Eğitim süreçlerine liderlik eden kişi, okulun öğretim ve eğitimden sorumlu çocuklara en yakın kişidir (Aral, Kandır, Yaşar, 2003). Öğretmen özellikleri çocuğun gelişimini etkileyen ve okul öncesi eğitiminin niteliğini belirleyen en temel öğelerden biridir. Çocuklar sadece kendilerini güvende hissettikleri, değer gördükleri, ortamlarda keşfedebilirler ve karşılaştığı öğrenme fırsatlarını değerlendirebilirler. Öğretmen ile çocuk arasında kurulan güvenli ve tutarlı ilişki okul ortamında önemli faktörlerden birisi olarak görülmektedir (MEB, 2013).

Öğrenci katılımında sınıf yönetimi sürecinde yaşanan öğretmen-çocuk iletişimi, öğrenmenin gerçekleştiği ortam, öğretmenin özellikleri gibi boyutlar önemli görülmektedir (Subramainan ve Mahmoud, 2020). Öğretmen çocuk arasındaki iletişimin, sınıftaki olumlu iklimin ve yapılan düzenlemelerin, öğrenilen bilginin günlük hayata aktarılabilmenin, öğretim stratejilerinin çocuğa uygunluğunun, çocukların katılım seviyelerine olumlu katkı sağladığını söylemektedir. Aynı zamanda çocukların duygusal ve psikolojik olarak öğrenmenin gerçekleştiği ortama kolay uyum sağlamalarına çocuk ve öğretmen arasındaki olumlu iletişim aracı olmaktadır (Pianta vd., 2012). Yapılan çalışmalarda öğretmenlerin destekleyici ve pozitif tutumları ile anaokulu dönemindeki çocukların (Dotterer ve Lowe, 2011; Fredricks, 2011), diğer eğitim kademelerinde bulunan öğrencilerin (Allen vd., 2013; Hafen vd., 2012; Marks, 2000) katılım seviyeleri arasında önemli bir ilişki bulunduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında bir takım ortam özellikleri çocukların katılım düzeyini etkiler. Eğitim-öğretim sürecinde ortam, materyal, yöntem ve teknikler de çeşitliliklere yer verilerek çocukların yaratıcılıklarının becerilerinin gelişmesi desteklenmelidir. Bu çeşitlilik çocukların bireysel özelliklerinin önemsenmesine ve geliştirilebilmesine olanak tanıyacaktır (Akyol, 2015). Yapılan araştırmalarla sınıf ortamlarında kullanılan teknolojik araç-gereçlerin, yararlanılan materyallerin, tercih edilen yöntem ve tekniklerin de katılım düzeyinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır (Graue vd., 2007; Howes vd., 2008; Roskos vd., 2012). Sınıf düzeni ve temizliği, ışıklandırma durumu, çocuk sayısı, sınıf ortamının ısısı sıcak veya havası gibi ortamın fiziksel özellikleri de etkinliklere katılım düzeyini farklılaştırabilir (Sönmez, 2004). Marzano, Marzano ve Pickering (2003) Öğretmenlerin ihtiyaç duydukları araç gereçleri, kaynakları ve materyalleri olmadığında çocukların derse ilgilerinin ve dikkatlerinin azalacağını ve öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışlarla baş etmek durumunda kalacaklarını, tüm bunların katılım ve başarı düzeyini olumsuz yönde etkileyeceğini söylemiştir. Öğrenme ortamında işe koşulan yöntem ve teknikler güdüleme, ipucu, dönüt, dikkat çekme, düzeltme, sorulan sorular, özet ve değerlendirmede, kapanışta yapılan çalışmalarda çocuk katılım düzeyini etkiler. Eğitimciler çocuklarla çeşitli projeler üreterek onlara model olmalıdır. Çocuklara kendi materyallerini geliştirmelerine fırsatı sunmalıdır. Öğretmenler çocuklara etkinlikler içerisinde görevler verebilmelidir. Onlara ellerinde olan materyalleri yaratıcı biçimlerde kullanabilme konularında örnek olmalı ve çocukları teşvik edebilmesi gerekmektedir (Öncü, 2012).

Öğrenmenin kalitesi, çocukların sosyal yönden gelişmesi çocukların etkinliklere katılımını etkilemektedir (Furrer ve Skinner, 2003)

Derse katılımı sağlamak için çocukların bilişsel, duygusal ve psikolojik hazırbulunuşluk düzeyi önemli etkenlerdendir. Çocukların etkinlikler ile ilgili tutumu da katılımını olumlu ya da olumsuz etkileyen bir değişken olabilir. Diğer bir değişken çocuğun sahip olduğu özel ve genel yeteneğidir. Planlanan etkinlik çocuğun özel ve genel yeteneğinin ne çok üstünde ne de çok altında olmalıdır. Çünkü çocuk bu durumda etkinliğe beklenen ilgi göstermeyip katılmayabilir (Sönmez, 2004).

Eğitim ortamında katılım düzeyini etkileyen diğer bir unsur ise eğitimi programlarıdır. Öğrencilerin katılım konusunda haklarını bilmesi ve uygulayabilmesi için hazırlanan eğitim programlarının erken çocukluk dönemi eğitimden başlayarak yükseköğretime kadar tüm seviyelere uygun, katılıma önem veren bütüncül bir yaklaşımla hazırlanmalıdır. Eğitim programının tüm aşamalarının çocuk katılımı açısından denetlenmesi gerekmektedir (Şirin ve Gülan, 2016; BM ÇHK, 2009). Erken çocukluk dönemi eğitim programı çocukların çeşitlendirilmiş öğrenme deneyimleri vasıtasıyla sağlıklı büyümelerini; bilişsel, dil, motor, sosyal ve diğer gelişim alanlarında potansiyellerinin en üst düzeye ulaşmasını sağlamak ve ilköğretim hazırlıklarını sağlamak amacı ile geliştirilmiştir. Program, önleyici ve destekleyici boyutları olması sebebiyle çok yönlü bir program olma özelliği taşımaktadır. Okul Öncesi Eğitim Programı Türkiye’de 2013 yılında yenilenmiştir. 2013-2014 eğitim-öğretim yılından sonra uygulamaya başlanan bu programında eğitim uygulamalarında çocukların plan yaparken fikir sunmalarına, fikirlerini uygulamalarına, düzenlemelerine, araştırmalarına, sorgulamalarına, değerlendirmelerine kısacası üretmelerine fırsat verilmesi gerektiği ön planda tutulmuştur. Bunlara ek olarak çocukların aktif katılımı, eğitim ortamında yapmak istediği etkinliği ve öğrenme merkezlerinde seçimler yapabilmesine özgürlük tanınması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2013; Zembat ve Tunçeli, 2015).

2.9. Katılım Model ve Teorileri

Katılım Modelleri

Katılım kavramı karışık bir olgudur. Bu karmaşık olgunun anlaşılabilirliğini artırmak yani katılımı anlamak için katılım hakkında çeşitli kavramsal çerçeveler

geliştirilmiştir. Böylelikle araştırmacılar katılım hakkını uygulamalarda sistemli hale getirerek katılım karşıtı uygulamaların belirlenmesini kolaylaştırmıştır. Bu bölümde çocukların katılım hakkını teşvik etmek için dikkate alınabilecek kuram ve modeller yer almaktadır (Zorbay Varol, 2019; Willow 2010).

Arnstein'in Katılım Merdiveni

Sherry Arnstein (1969) tarafından vatandaş katılımını açıklamak için oluşturulan bu modelde merdivenin basamakları metaforu kullanılmıştır. İlk iki basamağa bakıldığında katılım içermeyen durumlar görülmektedir. Sonraki üç basamakta bilgilendirme, danışma ve yatıştırma şeklinde sembolik katılım vardır. Son üç basamakta ortaklık, devreden yetkiler ve vatandaş kontrolü şeklinde vatandaş katılımının sağlandığı görülmektedir (Involve, 2005, Theyyan, 2018; Şallı İdare, 2018).

Çocuk Katılım Merdiveni

Çocuk katılımı konusundaki problemleri göz önüne alan Roger A. Hart (1992) tarafından geliştirilmiştir. Arnstein'in Vatandaş Katılım Modeli' inden esinlenerek modelini geliştirmiştir. Çocukların projelere katılımı hususunda düşünce toplamasına bir hazırlık olarak tasarlanmıştır (Avcı, 2015). Çocukların yetişkinlerle proje çalışmalarındaki katılımın farklı derecelerini açıklamak için sekiz basamaklı merdiven metaforu olarak kullanılmıştır. Bu model yetişkinlere çocukların katılım düzeylerini artırma noktasında yol gösterici olabilir (Hart, 1992; Hart, 2016; Creative Commons, 2012).

Zorlama (Manipülasyon) ya da Aldatma

Merdivenin katılımsız seviyesini temsil eden en alt basamaktır. Çocukların görüşleri yetişkinler tarafında bilinçli olarak kullanılır. Çocuklar yaptıkları davranışlar ilgili bilgilendirilmedikleri için, çocuklar danıştıkları durumlarda geri bildirim alamadıkları için yaptıkları davranışları tam olarak anlayamazlar. Katılım zorlamayla sağlandığından katılım gerçek dışı kabul edilir (Hart, 2016).

Dekorasyon

Merdivenin katılım karşıtı ikinci basamağıdır. Çocukların kostümler ya da bir takım baskılı kıyafetler giyip reklam yaparlar. Fakat gerçekleşen olay, reklam hakkında hiç bir şey bilmedikleri için dekorasyon ve süs olarak kullanılırlar. Merdivenin katılım

karşıtı bu basamağın ilk basamaktan farkı yetişkinlerin çocuklardan ilham almadıklarını düşünmesidir (Hart, 1992; Hart, 2016).

Maskotluk (sembolik katılım)

Merdivenin katılım karşıtı bu basamağında, çocuklara görünüşte söz hakkı tanınmıştır. Çocuklar yer aldıkları süreçlerde bilinçsiz katılmaktadır. Fakat bu çocuklar konferans ve panellerde yetişkinlerin, seyircilerin alkışlarını ve takdirlerini toplamaktadır. Genellikle yetişkinler bu maskotluk basamağında çocukları bir sömürü aracı olarak kullanırlar (Hart, 2016).

Bilgilendirerek Görevlendirme

Çocukların yetişkinlerin kararlaştırdığı projelerde bilgi sahibi olarak yer aldığı katılım içeren ilk basamaktır. Bu basamakta yetişkinler çocukların düşüncelerini ilk kez önemli görüp saygı duymuşlardır. Çocuklar anlamlı şekilde projede yer aldıkları için projeyi sahiplenip aidiyet duygusu geliştirecektir (Hart, 2016).

Danışılarak Bilgilendirme

Katılım merdivenin beşinci basamağı olan bu basamakta, çocuklar yürütülen projelerde karar alma süreçlerinde fikir belirtip etkin katılım gösterirler. Projelerde gönüllü katılım olması, fikirlerin ciddiye alınması, fikirlerle ilgili geri bildirim verilmesi bu basamakta önemli görülmektedir. Bu basamakta karar verme konusunda güç tamamen çocuklarda değildir (Hart, 2016).

Yetişkinler Tarafından Başlatılan, Çocuklar İle Paylaşılan Kararlar

Projeler yetişkinler tarafından başlatılmaktadır. Ancak projenin tasarımı, planlaması ve uygulama sürecinde yetişkinler ve çocuklar ortak karar alırlar. Bu basamakta gerçek katılımdan söz edilebilir. Bir oyun alanının tasarımının çocuklarla birlikte yapılması örnek gösterilebilir.(Hart, 2016).

Çocukların Başlattığı ve Yönettiği Projeler

Çocukların proje başlatıp yönlendirmekte olduğu bu basamakta yetişkinler destekleyici rol üstlenirler. Çocukları iyi tanıyıp, gözlemleyebilen yetişkinler katılımı güçlendirecek araçları, kaynakları ve bilgileri bir araya getirirler. Projeler yetişkin müdahalesinden uzaktır. Karar verme gücü çocuklardadır (Hart, 2016).

Çocukların Öncülük Ettiği Yetişkinlerle Ortak Alınan Kararlar

Katılım süreçlerini en iyi temsil eden merdiven basamağıdır. Çocuklar projenin her aşamasında aktif rol üstlenirler. Projeyi planlayıp, hayata geçirme, projeye şekil verme çocukların görevidir. Yetişkinler tecrübeleriyle, uzmanlık alanlarıyla çocukları desteklemelidir (Williams, 2004).

Katılım yolları

Harry Shier (2001) tarafından uygulanan katılımın beş düzeyi olduğu belirtilen bu modelde, düzeyler şöyle sıralanabilir:

1. Çocuklar dinlenir.
2. Çocukların düşüncelerini söylemeleri için destek verilir.
3. Çocukların fikirleri üzerinde düşünülür.
4. Çocuklar karar alma süreçlerinde aktif hale getirilir.

5. Çocuklar karar alma durumlarında iradesini göstermeli ve sorumluluk almalıdırlar. Bu modelde olanaklar, fırsatlar ve zorunlulukların eleştirilmesi katılım sürecinin her basamağında tahmin edilebilir durumlardır. Çalışanın katılım düzeyine yönelik hareket etmeyi hissetmesi ve bu doğrultuda kişisel bir aidiyet oluşturması olanaklar olarak isimlendirilmiştir. Sorumlulukların hayata geçirilebilmesi için olanakların oluşmaması sebebiyle bu derece sadece bir açıdır. Emek verenin ve çevrenin çocuğun katılım hakkına dair amaçlarını karşılayabilecek kaynak, bilgi ve donanımına sahip olması fırsatlar şeklinde belirtilmektedir. Fırsatlar derecesinin gerçekleşebilmesi için katılımın pratiğe dökülmesi ve uygun koşulların sağlanması şarttır. Kurumun misyonunda çalışanların gösterebileceği katılım seviyesinin belirlenmesi ise zorunluluklar olarak açıklanmaktadır. Zorunluluk derecesi fırsatların kabul görmüş ortam kültürü haline gelmesiyle sağlanmaktadır.

Birinci seviye çocuğun katılımının en az yoğun olduğu beşinci seviye ise en yoğun olduğu seviyedir. İlk seviyede yetişkinler tarafından çocuklar sadece fark edilirler. Bu seviyede çocuğun fikirlerine duyarlı bir şekilde yaklaşmaktadır. Ancak bu fikirlerin karar alma kademelerine yansıtılıp yansıtılmayacağı yetişkin tercihinin bağlıdır. İkinci seviyede çocukların fikirlerini özgürce ifade etmeleri için yetişkinler

tarafından desteklemelerini söylemektedir. Çocuklar yeri geldiğinde kendilerine güvenmedikleri, utandıkları için ya da dinlenilmeyle ilgili olumsuz kazanımlara sahip olduklarında kendilerini rahatça ifade etmekte problem yaşamaktadır. Bu tür sorunlarda yetişkinlerden beklenen çocuklardan gelen bu davranışları değerlendirme yetisine sahip olmalarıdır. İkinci seviyeyi birinci seviyeden ayıran en önemli husus çocuk kaynaklı ulaşım engellerini ortadan kaldırmaya yönelik yetişkinlerin bilgileri ve talepleridir. Üçüncü seviyede ve dördüncü seviyede yetişkinlerin çocukların fikirlerini dikkate alındığından emin olunmalıdır. Yetişkinler çocukların fikirlerinin önemsendiğini kontrol edecek düzenlemeler yapmalıdır. Fakat bu husus katılım hakkı bağlamında yeterli seviyede görülmektedir. Çünkü her iki seviyede de yetişkinler çocukların davranışlarını veto edebilecek güce sahiptir. Beşinci seviyede çocukların fikirleri karar alma süreçlerinde aktif rol almalıdır. Yetişkinlerin kararları ile çocukların kararları aynı seviyede önemli görülmelidir. Bu seviyede çocuklar aldıkları kararların olumlu veya olumsuz neticelerini üstlenebilmelidir (Shier, 2001).

2.10. MEB Okul Öncesi Eğitim Programına Göre (MEB, 2013) Etkinlik Çeşitleri ve Açıklamaları

Etkinlik çeşitleri; Türkçe, Sanat, Drama, Müzik, Hareket, Oyun, Fen, Matematik, Okuma Yazmaya Hazırlık ve Alan Gezileri şeklinde oluşmaktadır. Öğretmen veya çocuklar tarafından oluşturulmuş etkinlikler ister açık hava da ister sınıf içinde uygulanabilir. Öğretmenlerin bu etkinlikleri mümkün olduğu kadar açık havada gerçekleştirmesi önemli görülmektedir. Etkinlikler birebir tasarlanıp uygulanabileceği gibi bir kaç etkinlik çeşidi de bir araya getirilip birleştirilmiş etkinlikler de planlanabilir. Etkinlikler bireysel ya da küçük grup, büyük grup şeklinde tasarlanıp uygulanabilir.

Bireysel etkinlik, çocukların tek başına keşfederek öğrenmesini sağlar. Bu etkinlikler, çocukların bireysel ilgi, gereksinim ve becerileri dikkate alınarak tasarlanmalıdır. Böylelikle çocukların mevcut gelişimleri etkili bir şekilde desteklenebilir.

Küçük grup etkinliği, çocukların yaş durumu, gelişim farkı, ilgi ve becerileri doğrultusunda gruplara dağıtarak farklı çalışmalar yaptıkları etkinliklerdir. Gruptaki çocukların tamamı küçük gruplar halinde aynı etkinliği yaparlarsa bu etkinliklere büyük grup etkinliği denir. Farklı bir söylemle küçük grup etkinlikleri, uygulayıcının farklı yöntem ve teknikleri kullanarak uygun kazanım ve göstergelere yönelik etkinlikler

organize etmesidir. Bu durumda çocuklar aynı kazanımlara çeşitli yollardan ulaşabilirler.

Büyük grup etkinliği, benzeri kazanımlara ulaşmayı hedefleyen, benzeri yöntem, teknik ve materyaller kullanılarak ders ortamında bütün çocuklarla işbirliği içinde yapılan etkinliklerdir. Birleştirilmiş etkinlik, daha fazla etkinliğin uygun biçimlerde bir araya getirilmesiyle yapılır. Etkinliklerin öğrenme sürecinde art arda sıralanması demek birleştirilmiş etkinlik olarak düşünülmemelidir. Aşağıda etkinlik çeşitleri listelenmiştir.

Drama Etkinliği:

Drama çocukların bir çalışma grubu içerisinde durum veya olayları yaşadığı yaşantılarından yola çıkıp, materyaller uygulayarak, dramatik formlar aracılığıyla canlandırmalarıdır. Okul öncesinde drama çocuğun uygulama yaparak öğrenmesini hedefleyen, bütün gelişimsel fonksiyonlarını destekleyen, daha önceden belirlenmiş hedefleri olan, olayları sözel veya sözel olmayan etkileşim yöntemleriyle ifade etmeye dayalı, içinde canlandırmaların olduğu bir etkinliktir (MEB, 2013)

Öğretmenin kontrolünde uygulanan drama aşamalarında ısınma, canlandırma ve değerlendirme çalışmaları vardır. Isınma süreci hareket çalışmaları ile başlanabilir. Hareket çalışmaları çocukların kendi bedenini tanımasına veya uzamsal farkındalık oluşturmaya yönelik oyunlardan oluşur. Bu durum çocukların oyuna katılma arzusunu artırır, çocukların birbirlerine kaynaşmaları ve rahatlamalarını sağlar, çocukların doğaçlama kabiliyetini artırır (MEB, 2013)

Matematik Etkinliği:

Çocuklarda matematik eğitimi, çocuğun bilişsel sürecine katkı sağlamak, matematiğe yönelik çocuklarda olumlu bir tutum geliştirmek, çocukların önceden kazandığı kavramsal bilgilerle yeni kazandığı bilgiler arasında ilişki kurmasını kolaylaştırmak, matematiksel terimlerin neden ve nasıl kullanıldığını idrak etmeye yardımcı olmak amacını güder. Ayrıca matematik çalışmaları ile çocuklarda matematiksel eleştirme becerisini geliştirmek hedeflenmektedir.

Yapılan matematik çalışmaları ile çocuklar çevrelerindeki örüntüleri idrak etmeli, olasılıklı düşünme geliştirip bunları yapabilmeli, problem çözebilmeli, matematiksel terimlerini kullanarak akıl yürütebilmeli ve iletişime geçebilmelidir.

Matematik, çocukların hayatlarında karşılaşılabilecekleri örneklere de yer verilmelidir. Mesela oyuncakları kutusuna bırakırken veya eşyaları bavula koyarken bunların yerleştirme durumuyla ilgili yeterince konuşmak ve sürekli denemek hacim kavramının daha iyi anlaşılmasına, gelişmesine önemli katkısı olacaktır.

Okuma Yazmaya Hazırlık Etkinliği:

Okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri; çocukların tüm okul öncesi eğitim etkinliklerinin sosyal ve duygusal, devinişsel, bilişsel, dil ve öz yeterlilik becerileri gibi bütün yönlerinde eşit şekilde desteklendiği çalışmaların bir kapsamıdır. Bu alanda uygulanacak etkinlikler çocukların okul öncesi eğitim kurumuna adım attığı ilk günden itibaren her yönüyle gelişim alanlarını kapsmalı ve birbiri üzerine ilişki kurarak gitmelidir. Çocukların bir beceriyi her yönüyle kazanabilmesi için uzun bir zaman dilimine ihtiyaç vardır.

Farklı bir söyleyişle, ilkokula hazırlık çalışmaları genel kabul görüşün aksine, sadece okul öncesi eğitim ortamlarında okuma yazmaya yönelik hazırlık etkinlikleri kapsamında yapılan bir senelik çalışmalar değildir.

Sanat Etkinliği:

Çocuğun yeniden üretme ve hayal gücünü kullanarak problemlere çözüm üretmesine, eleştirel ve çözüm odaklı fikir yürütmesine imkân tanıyan çalışmalardır. Sanat etkinlikleri çoğu zaman çocukların kendilerini ifade ederek etkileşim becerilerinin geliştirmesine katkı sağlar. Bunlara ek olarak sanat çalışmaları çocuğun önce kendini, sonra içinde yaşadığı kültürü ve daha sonra diğer kültürleri daha iyi idrak etmesine olanak tanıyarak farklılıklara saygı gösterme konusunda gelişim sağlar. Küçük grup etkinlikleri olarak planlanan, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olarak bireysel olarak da yapılabilen etkinliklerdir. Sanat çalışmaları bir öğrenme merkezinde serbest zamanda yapılabileceği gibi aynı gün içinde farklı bir etkinlik olarak da yapılabilir. Süreç tek bir ürün ortaya koymak amaçlı organize edilmez. Grubun sayısına ve niteliğine göre çeşitli malzemeler ve etkinliklerle ilgili materyaller ortaya koymalı, çocuğa seçme özgürlüğü tanınmalı ve orijinal ürünler yapabilmesi için desteklenmelidir.

Müzik Etkinliği:

Okul öncesi dönemde müzik etkinlikleri, çocukların hem dil gelişimi hem bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayan hem de müziksel gelişim

serüvenine olumlu yönde etki eden etkinliklerdir. Bu etkinlikler, ses ve müzik dinleme ritim çalışmaları, fark ettirme çalışmaları, şarkı dinleme, çalgı aleti çalma, nefes ve ses çalışmaları, yaratıcı hareket ve müzik eşliğinde dans, müzikli öykü yapma gibi etkinliklerden oluşur. Bu etkinlikler, özgün ve nitelikli müzik dinleme, söyleme ve çalabilme bilincini çocuğa kazandırmanın yanında, evrensel, ulusal ve yerel çocuk müziğinin farkına varmasını da sağlar. Ayrıca bu etkinlikler, hem bireysel olarak ve hem toplulukla müzik oluşturma, başkalarını dinleme, eşgüdüm halinde hareket etme gibi davranışsal sorumluluklar kazandırır. Müzik, algılamayı ve öğrenmeyi sağlayan etkili yollardan biridir. Müzik çalışmalarıyla çocuk, alçak-yüksek, uzun-kısa, ince-kalın ve hızlı-yavaş gibi pek çok kavramsal süreci öğrenir ve pekiştirir.

Türkçe Etkinliği:

Türkçe çalışmaları çocukların Türkçeyi doğru, akıcı ve güzel konuşmalarına katkı sağlamak, kelime dağarcıklarını artırmak ve iletişim becerilerini geliştirmek için hazırlanan etkinliklerdir. Türkçe çalışmalarının amacı; çocukların Türkçeyi düzgün konuşabilmesi, sesleri çıkarabilmesini, çeşitli söz yapılarını anlama ve kullanmasını, dinleme yetisini kazanmasını, düşüncelerini ve duygularını sözel ve sözel olmayan yollarla ortaya çıkarmasını, ses tonunu ayarlayabilmesini ve sözcükleri doğru telaffuz etmesini sağlamaktır. Aynı zamanda Türkçe çalışmalarının işlevlerinden birisi de çocukların kitaplara karşı sevgi ve istekli tutum kazanmaları desteklemektir. Okul öncesi dönemde kitap okuma sevgisi ve farkındalığı bilinci kazandırmaktır.

Eğitim öğretim programlarında dil gelişimi ve etkili iletişimin yapılabilmesi için çocuk-yetişkin ve çocuk-çocuk iletişimine katkı veren yaklaşımın tercih edilmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmaları sözel ve sözel olmayan dil becerilerini içermesi, örneklerle artırılması, değerlendirmelere ve farklı çıkarımlara imkan sağlaması, birinci yoldan deneyim kazanmanın, keşfederek öğrenmenin sağlanması kalem-kağıda dayalı etkinliklerden daha önemli olduğu bilinmektedir.

Oyun Etkinliği:

Oyun, çocukların ilgi alanıdır. Dünyanın neresinde olursa olsun çocuklar her koşulda, her yerde, her zaman oyun oynayabilirler. Oyun sadece çocukların değil hayat boyu bireylerin mutluluk veren bir uğraşı olarak önemli görülür. Çocukluk döneminin vazgeçilmez uğraşı olan oyun, eğitim ortamlarında en etkili öğrenme imkanı olarak kullanılmalıdır. Çocuklar öğrenme tecrübelerini oyunları aracılığı ile pekiştirirler ve

geliştirirler. Oyun, çocukların davranışsal düzeyinde katılım gösterdikleri, fikir ve hislerini ifade ettikleri, meraklarını giderecek araştırma ve gözlem yapma şansı buldukları, yeni keşifler sağladıkları, nesnelere ve kişilerle iletişim içinde buldukları önemli derece mutluluk veren bir çalışmadır. Oyun çocukların isteyerek yaptığı bir eylemdir. Oyun çocukları duygusal, psikolojik ve fiziksel olarak motive ettiği için zihinsel olarak öğrenmeye imkan tanıyan bir ortam sağlar. Çocuk oyun sırasında farkında olmadan bütün tecrübe alanlarında gelişim gösterirler; diğer bir ifadeyle oyun çocuğu geliştirir. Oyunun varlığı aynı zamanda gelişimsel bir süreçtir. Çocukların yaşlarıyla beraber oyunları da değişir ve gelişir. Buradan hareketle çocukların yaşlarına, gelişimsel ihtiyaçlarına ve ilgilerine göre zenginleştirilmiş oyun fırsatları sunmak gerekmektedir.

Alan Gezisi:

Alan gezileri çocukların araştırma duygusunu, problem çözme ve olayı doğrudan yerinde inceleme yolu ile anlamlı öğrenme ihtiyaçlarını karşılama amacını taşımaktadır. Bu etkinliklerin sadece fen eğitimi çalışmaları kapsamında düşünülmemesi gerekir. Bu geziler çocukların yaşadıkları öncelikle yakın çevreyi daha iyi tanımalarına ve eğitim programında istenilen kazanımları ve kavramları daha etkili öğrenmelerine ortam hazırlar.

Fen Etkinliği:

Çocukları dikkat çekmeye, araştırmaya, soru yöneltmeye, merak etmeye, gözlem yapmaya, incelemeye ve keşfetmeye yönelten çalışmalardır. Çocuklara fen etkinliklerinde bireysel deneyimler kazanırken bilimsel süreç yetilerini kullanmalarına destek gösterilmelidir. Bu etkinliklerle yaşam gerçeklerini gösterirken çocuklarda çevre farkındalığına katkı sağlayacaktır. Çocukların yaşadığı dünyaya karşı beklendik tutumlar geliştirebilmeleri ve doğru hareketlerde bulunmaları için öğretmenin yöntem ve tekniklerinin de doğru olması önemli rol oynar.

Hareket Etkinliği:

Hareket etkinliğinin maksadı, çocukların temel hareket becerilerini artırarak çocuğun fiziksel, devinişsel, sosyal ve duygusal, bilişsel, dil alanlarında olgunlaşmasına ve öz bakım kabiliyetlerine katkıda bulunmaktır. Böylelikle çocuğun fiziksel aktivitelere hayat boyu aktif katılımı da sağlanabilir. Hareket etkinlikleri çocukların

fiziksel ve davranış yeterliliklerinin, algısal davranış gelişimlerinin ve hareket becerilerinin yanında yer değiştirme, nesne kontrolü gibi temel becerilerinin ve denge becerilerinin olgunlaşmasını içeren etkinliklerdir. Bu etkinlikler boyunca çocukların temel hareket kabiliyetlerini, beden ayrıcalığı davranışsal donanım (güç, koordinasyon, hız) ve fiziksel donanım (esneklik, kuvvet, dayanıklılık) artar.

2.11. İlgili Araştırmalar

İlgili literatür incelendiğinde araştırmacıların daha çok öğrencilerin çocuk hakları, katılım hakkı ve okula katılım kavramları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Polat, 2018; Koran, 2017; Polat, Ersoy ve Toran, 2017; Tozduman Yaralı ve Güngör Aytar, 2017; Özdemir Doğan, 2017; Coşkun, 2015).

2.11.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Başal (2001) tarafından öğrencilerin etkinliklere katılım düzeylerini belirlemek amacıyla yaklaşık iki yıl süren ölçek geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda “Çocuklar İçin Sınıf İçi Etkinlik Ölçeği” 39 maddeden oluşturulmuştur. Ortaya çıkan bu ölçeğin okul rehber öğretmeni, sınıf öğretmeni ve araştırmacılar tarafından kullanılmasının uygun olduğu belirtilmektedir.

Nimsi (2006), ilkokul öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada; öğrencilerin sınıf içi etkinlik düzeylerinin ana-baba tutumları ve okul başarısı ile karşılaştırılmasını amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde bulunan ilkokul ikinci sınıfa 2004-2005 eğitim-öğretim yılında devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma bulguları incelendiğinde sınıf içi etkinlik düzeyi ile çocukların okul başarısı üzerinde ana-baba tutumlarının etkili olduğu görülmüştür.

Özyıldırım (2007) yapmış olduğu tarama araştırmasında sınıf öğretmenlerinin çocukların katılım hakkını kullanma ne düzeyde kullandıklarına ilişkin görüşlerini incelenmiştir. Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden yola çıkılarak ilköğretim okulu çocuklarının katılım hakkını kullanmasını öğretmenin mesleki kıdemi, sınıfın ve okulun mevcudu, okulun bulunduğu sosyoekonomik-kültürel-çevre değişkenleri anlamlı derecede etkilemektedir. Katılım hakkını kullanımının engellerine ilişkin öğretmenler okul mevcudunun ve okulun bulunduğu sosyo-ekonomik-kültürel çevrenin görüş belirtmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenler, çocukların fikirlerini özgürce ifade edebildiklerini, çocukların okuldaki karar alma durumlarına

yeterince katıldıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler çocukların en çok sınıf ortamında katılım hakkını kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşlerine göre çocuklar katılım hakkını sınıftaki çocuk sayısı azaldıkça daha fazla kullandıklarını belirtmişlerdir. Sosyo-ekonomik-kültürel düzeyi üst seviyede olan okullardaki çocukların katılım hakkını sosyo-ekonomik-kültürel düzeyi alt seviyede olan okullardaki çocuklardan daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerden beş yıldan daha fazla görev süresine sahip olanların, beş yıldan az görev süresine sahip olanlara göre çocukların katılım hakkı konusunda daha olumlu tutum sergilediği araştırma sonucunda tespit edilmiştir.

Künkül (2008), beşinci sınıf öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada, çocukların algıladıkları sınıf iklimi ile sınıf içi etkinliklere katılım düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada, Başal (2003) tarafından hazırlanan “Çocukların Sınıf İçi Etkinlik Ölçeği” kullanılarak katılım düzeyleri incelenmiştir. Şendur (1999) tarafından hazırlanan “Sınıf Atmosferi Ölçeği” kullanılarak çocukların algıladıkları sınıf iklimi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların algıladıkları sınıf iklimi puanları ile sınıf içi etkinliklere katılım düzeyleri puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yani öğrencilerin algıladıkları sınıf atmosferinin pozitif olması ile öğrencilerin etkinliklere katılım düzeyleri arasında pozitif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir.

Atik (2010), tarafında yapılan deneysel bir araştırmada fen ve teknoloji dersinde, öğrencilerin derse yönelik tutumlarına ve sınıf içi etkinliklere katılım düzeyine çoklu zekâ kuramına dayalı öğretimin etkisinin olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu 34 öğrenciden oluşturmaktadır. Deney ve kontrol gurubu belirlenmiş ve “Çocuklar İçin Sınıf içi Etkinlik Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. Zekâ kuramıyla ilgili veriler için “Çoklu Zekâ Alanları Envanteri” kullanılmıştır. Yapılan ön test ve son test sonucunda çoklu zekâ kuramı destekli etkinliklerin uygulandığı deney grubundaki öğrencilerin derse yönelik tutumları ve sınıf içi etkinliklere katılım düzeyleri olumlu yönde anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Çoklu zekâ kuramı destekli etkinliklerin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katılım algısı ve derse yönelik tutum düzeyleri, düz anlatım ve soru-cevap yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinininkine göre yüksek bulunmuştur.

Akyol (2011) çalışmasında Çocuk Haklarına Dair Sözleşme' perspektifinde çocukların fikirlerine saygı ilkesini araştırmıştır. Araştırma sonucunda geleneksel yaklaşımın devam etmekte olduğunu tespit etmiştir. Bu sebeple çocukların kendileri ilgilendiren konularda karar verme süreçlerinde daha aktif oldukları şeklinde bir yönelimin olmasına rağmen çocukların görüşlerinin yeteri kadar önemsenmediği belirtilmektedir. Çocukların katılımının dikkate alınmadığı halen geleneksel olarak yetişkinlerin sözünü önemli görüldüğü belirtilmektedir. Bu açıdan katılım hakkının ihlallerinin yaşandığına Sözleşme'de belirtilen kıstaslara ulaşılmadığına vurgu yapmaktadır. Araştırmanın bir diğer sonucunda Türkiye'de üzerinde durulan Avrupa Birliği sürecinde de çocuk hakları konusunda sınıf içi etkinliklere katılım düzeyleri puanları yerine getirilmesi gereken niteliklerin sağlanmadığı ve bu konu ile ilgili kanun koyucuların çalışma yapması gerektiği tespit etmiştir.

İdare (2018) tarafından yapılan bir araştırma okul öncesi çocukların ve öğretmenlerinin görüşlerine göre okul öncesi eğitim ortamlarında çocuğun katılım durumunu incelemeyi amaçlamıştır. Katılımcılar Ankara'nın dokuz farklı bölgesinden okul öncesi eğitim kurumuna devam eden yaşları 4-6 arasında değişen 612 çocuk ve okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 289 öğretmenden oluşmaktadır. KKTC'nde geliştirilen "Okul Öncesi Sınıfında Katılım Hakkı Ölçeği" ve "Çocuğa Bakış Değerlendirme Envanteri" veri toplama sırasında kullanılmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine göre okul öncesi eğitim ortamlarında çocukların katılım durumunun düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca mesleki deneyim ve yaş değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulunmuştur.

İlkokul seviyesinde eğitim gören çocukların sınıf içi etkinliklere katılım durumlarının belirlenmesini amaçlayan bir araştırma sonucunda; öğrencilerin katılım düzeyleri cinsiyet değişkeni bakımında kızlar lehine yüksek olduğu belirlenmiştir. İlkokul çocuklarının daha önce okul öncesi eğitimi alma durumları ile katılım durumları arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı düzeyde farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Fakat çalışma grubunda yer alan çocukların çoğunluğunun daha önceden okul öncesi eğitimden yararlandığı belirtilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin kıdem durumlarına göre karşılaştırmalar yapılmıştır. 9-15 yıl görev yapan öğretmenlerin sınıfındaki çocukların katılım durumlarının düşük olduğu ortaya çıkmıştır. 15 yıl ve üzerinde görev yapan öğretmenlerin sınıfındaki çocukların katılım durumlarının anlamlı derecede yüksek

olduğu saptanmıştır. Diğer önemli bulgu ise ders türü değişkenine göre çocukların katılım durumlarının anlamlı farklılık göstermesidir. Müzik, Beden Eğitimi ve Oyun, Görsel Sanatlar, derslerindeki çocuk katılım durumunun Fen Bilimleri, İngilizce, Matematik, Türkçe ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerindeki katılım durumuna göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Erdem, 2021).

Öğrencilerin katılımları üzerine okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerini inceleyen nitel bir araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin öğrencilerin katılımlarına yönelik olumlu bir bakış açısına sahip oldukları, öğrenci katılımlarını artırıcı uygulamalar konusunda bilgi ve deneyime sahibi olmak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Akyol ve Erdem, 2021).

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile çocukların katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin inceleyen bir araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri ile çocukların katılım düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerilerine ilişkin mesleki beceriler alt boyutu ile çocukların katılım düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunurken, öğretmen-çocuk etkileşimi alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Akyol, 2021). Ayrıca Akyol (2017) yapmış olduğu bir deneysel araştırma sonucunda mozaik ve proje yaklaşımlarına dayalı eğitimin çocukların katılım düzeylerini artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

2.11.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Skinner vd. (1990) tarafından ilkökul öğrencileri yapılan bir araştırma sonucunda algılanan kontrolün (öz bildirim) öğrenme süreçlerinde aktif katılımı artırdığını ve öğrencilerin akademik performansını olumlu şekilde etkilediği belirmemiştir. Jones ve Gerig (1994) araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin öğretmenlerle etkileşimi incelenmiştir. Sonuç olarak öğretmenler sessiz olan öğrencilerin çoğunlukla sınıf derse katılımdan kaçındıklarını ve bu durumun sebebini öğrencilerin risk almadan hoşlanmama ve sınıf ortamını kontrol altında tutmak istemelerinden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. Marks (2000) her kademenden (ilkokul, ortaokul, lise) 3,669 katılımcının olduğu bir araştırmada, öğrencilerin matematik ve sosyal bilgiler derslerine katılımlarının katılımı nasıl etkilediğinin ve sınıf sevilerinde bu durumun tutarlı olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda farklı derslerin katılım düzeyini etkilediği ve sınıf kademelerinde bir tutarlılık olduğu belirlenmiştir.

Sheridan ve Pramling-Samuels (2001) araştırmasında okul öncesi kurumlarda eğitime devam eden çocukların katılım süreçlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca araştırma çocukların karar alma/karar verme konusundaki düşüncelerini öğrenmek ve eğitimsel kalite açısından okul öncesi eğitim ortamlarının çocukların deneyimlerine etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Örneklemi, okul öncesi kurumlarına devam eden 5 yaşındaki 39 çocuk oluşturmaktadır. Verileri toplamak için Bu amaçla okul öncesi ortam değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Yüksek kalitedeki ortamların düşük kalitedeki ortamlara göre daha çok katılıma teşvik ettiği bulunmuştur. Ayrıca çocukların katılımlarının ve günlük etkinliklere olan etkisinin çoğunlukla kontrol edildiği saptanmıştır. Çocuklar kendi oyunlarına, kendi eşyalarına ve bazı aktivitelere karar verebileceklerini söyledikleri diğer her şeye öğretmenin karar verdiği bulunmuştur.

Emilson ve Folkesson (2004) tarafından yapılan çalışmada çocuğun katılım düzeyini, öğretmen kontrolünün derecesiyle ilişkisinin nasıl anlaşılacağını incelenmiştir. Veriler, okul öncesi eğitim ortamında (üç farklı kurum) eğitime devam eden çocuk grubunun (üç farklı çocuk grubu) video görüntülerinden toplanmıştır. Videolarda öğretmen-çocuk etkileşiminin içeriği analiz edildiğinde öğretmen kontrolünün esnek ve yüksek olmak üzere iki uygulama olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenin sınıf kontrolünün yüksek olduğu sınıfta çocukların katılımının desteklenmediği ortaya çıkmıştır. Bu sınıfta ilk başta çocukların konuyu anlamaya çalıştığı görülmüştür. Sonraki aşamada çocukların öğretmeni memnun etme davranışları gösterdikleri tespit edilmiştir. Son olarak da çocukların kendi bakış açısı hakkında öğretmene açıklamalar yaptığı fark edilmiştir. Öğretmenin sınıf kontrolünün esnek olduğu sınıf ortamında katılımın desteklendiği görülmüştür. Bu sınıf ortamında öğretmenin ve çocukların ilk olarak karşılıklı iletişim kurduğu, öğretmenin çocuğu önemseyişi fark edilmiştir. Çocuk ile öğretmenin iletişim halinde oldukları konularda fikir birliğine ulaştığı tespit edilmiştir. Öğretmenin sınıf kontrolünün yüksek olduğu sınıflarda faaliyetlerin öğretmen tarafından tek taraflı yönlendirildiği ve bu durumun çocukların katılım sağlaması konusunda risk faktörü barındırdığı; öğretmenin sınıf kontrolünün esnek olduğu çalışmalarda çocukların katılımını destekleyici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularına göre çocukların eğitim ortamlarında katılımının gerçekleştirilmesi için öğretmenin de katılımcı olması gerekmektedir.

Öğretmenlerin çocuklar için destekleyici ve anlamlı ortamlar oluşturmasının önemi vurgulanmaktadır.

Farrell, Danby, Leiminer, ve Powell (2004) yapmış oldukları nitel bir araştırmada okullardaki günlük uygulamaları çocuk gözüyle incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya iki farklı okuldan B yaşları 7 ile 12 arasında değişen 29 öğrenci katılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılan bu çalışma sonucunda günlerinin çoğunu okulda geçiren çocuklar için kararlarının çoğunlukla yetişkinler tarafından alındığı saptanmıştır. Sadece okul ortamında değil ev ortamında da aynı durumun yaşandığı bulunmuştur. Bazı çocuklar yetişkinlerin belirlediği düzenleme ve kontroller hakkında yetişkinlerle pazarlık ettiklerini ve bu konuşmaların hayatlarının önemli ve gerekli bir parçası olduğunu belirtmişlerdir.

Goldspink (2008) araştırmasında öğrenci katılım ölçütlerini geliştirme üzerine yapılan çalışmaları incelemiştir. Bu konuda yapılan araştırmalar göstermiştir ki, öğrencilerin katılım düzeyleri hem gözlem yapılarak hem de öğrenci öz raporu incelenerek etkinliklere katılım düzeyinin belirlenebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca katılımın düzeyinin öğrenme ortamlarının kalitesinden etkilendiği vurgulanmıştır

Gray ve Winter (2011) erken çocukluk döneminde öğrenim gören normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli çocukların katılımlarına ilişkin nitel bir çalışma yapmıştır. Çalışmadaki temel amaç araştırma projesinin tüm aşamalarına okul öncesi dönemde olan normal gelişim gösteren 18 çocuğun ve özel gereksinimli 18 çocuğun katılımını sağlamaktır. Araştırmada yöntem olarak gözlemler, çalışanların görüşleri küçük grup tartışmaları ile çoklu yaklaşım yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak hem normal gelişim gösteren ve hem de özel gereksinimli çocukların proje sırasında tüm aşamalara katılabilecekleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca yetişkin destekleriyle çocukların görüşleri alınarak karar alma süreçlerine katkı sağlayabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

John-Akinola ve Nic-Gabhainn (2014) araştırmasında çocuk katılımı ile çocukların sağlıklı ve iyi olma durumları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı çalışmaya 9 farklı okulda öğrenim gören 231 çocuk katılmıştır. Araştırma sürecinde çocuklardan veri toplamak için yapılan görüşmelerin yanı sıra ölçekte kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre

okullardaki çocuk katılım düzeyi ile çocukların sağlıklı olma durumu arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çocukların eğitim öğretim ortamlarındaki katılımları çocukların hem ruhsal sağlıkları hem de fiziksel sağlıkları açısından olumlu etki gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca kararlara katılım sağlayan çocukların kendilerini rahat ve güvende hissettikleri ortaya çıkmıştır.

Yang vd. (2018), Çinli ve Amerikalı çocukların okul iklimi ve okula katılım algılarındaki farklılıkları tespit etmeyi amaçlayan çalışma yapmışlardır. Ayrıca araştırmacılar katılım ile okul iklimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya 4.085 Amerikalı, 3.176 Çinli ve 3-5, 7-8 ve 10-12. sınıflardaki çocuk grubu dahi olmuştur. Araştırma sonucunda ilkokulda, Amerikalı çocuklar Çinli çocuklara göre daha yüksek bilişsel-davranışsal ve duygusal katılım göstermişlerdir. Lisede ve ortaokulda Çinli çocukların Amerikalı çocuklardan daha yüksek düzeyde duygusal katılım gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda bilişsel-davranışsal katılım düzeyi boyutunda anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Ng vd. (2018) tarafından katılım ile ilgili mevcut araştırmalar katılımın göstergeleri ve katılımın kolaylaştırıcıları bağlamında incelemişlerdir. Katılımın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarını araştıran çalışmalar sonucunda, olumsuz geçmişe sahip olan çocukların bilişsel kolaylaştırıcılardan eksik kaldığını tespit etmiştir. Bu çocuklarla öğrenme süreçlerinde anlamlı katılım fırsatları yaratılması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, evren ve örneklem/çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin analizinde ve yorumlanmasında kullanılan istatistiksel teknikleri ve ilgili açıklamaları nicel ve nitel boyutlar kapsamında ayrı ayrı ele alınarak incelenmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel ve nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı karma yöntemlerden çeşitleme (triangulation) desenine göre yapılmış bir çalışmadır. “Birleşik desen” (convergent) ya da “ eş zamanlı desen (concurrent ya da paralel) olarak da ifade edilmektedir (Mose ve Niehaus, 2009). Bu çalışmada çocukların katılım düzeylerinin bazı değişkenler ile ilişkisi incelenirken nicel yöntem aracılığıyla fazla katılımcıya ulaşmak, nesnel ölçümler yapmak amaçlanmıştır. Görüşme, gözlem gibi nitel yöntemler kullanılarak elde edilen verilerle nesnel ölçümlerin daha da derinlik kazanması beklenmektedir. Böylelikle nitel ve nicel verileri birlikte kullanarak, elde edilen verileri çeşitlendirerek, karşılaştırmalar yaparak, bütünleştirerek çocukların katılım düzeylerini etkileyen değişkenlerin anlamlandırması sağlanacaktır (Creswell ve Plano Clark, 2011).

3.1.1. Nicel Boyut

Araştırmanın nicel boyutunda okul öncesi dönem çocukların katılım düzeylerinin bazı değişkenler açısından mevcut haliyle betimlemeyi amaçlayan ve araştırma konusuna dahil olan olayları kişileri v.b konu dahili durumları tanımlamaya çalışan genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tüm ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar, 2009).

3.1.2. Nitel Boyut

Nitel araştırma sosyal ya da beşeri bir probleme bireylerin veya grupların attığı anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yaklaşımdır (Cresweel, 2017). Araştırmanın nitel boyutunda öğretmenlerin görüşlerine göre çocukların katılım

düzeylelerine ilişkin etkenler (anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, çocuğun cinsiyeti, okul öncesi eğitimi alma durumu, kardeş sayısı) bütüncül bir yaklaşımla ele alınması için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın ulaşılabilir evrenini; 2021-2022 eğitim öğretim yılı, Kahramanmaraş ilinde anaokullarında eğitim gören çocuklar ve eğitim veren okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur.

3.2.1. Nicel Boyut

Araştırmanın örneklemini Kahramanmaraş ili merkez ilçeleri sınırları içerisindeki 2021-2022 eğitim öğretim yılında MEB'na bağlı bağımsız anaokullarında ve ilkokulların anasınıflarında eğitim gören toplam 318 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem grubu, amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme bu çalışmada her sosyo kültürel düzeydeki okuldan bir okul (düşük-orta-yüksek sosyokültürel çevre) örneklem seçilerek sağlanmıştır. Benzeşik farklı durumları daha iyi ortaya koymak için bu örnekleme türü seçilmiştir(Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

3.2.2. Nitel Boyut

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Örnekleme seçerken Kahramanmaraş kırsal, kent merkezi ve varoşlardaki okullarda görev yapan öğretmenlerin seçilmiştir. Buradaki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örneklemede çalışan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada nitel veriler okul öncesi öğretmenler (15 kişi) ile gerçekleştirilen yapılandırılmamış görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

3.3. Verileri Toplama Araçları

3.3.1. Nicel Veri Toplama Aracı

Leuven Küçük Çocuklar İçin Katılım Ölçeği (LKÇİKÖ): Leuven Küçük Çocuklar İçin Katılım Ölçeği, Laevers tarafından (1994) 3-6 yaş arasındaki çocukların sınıf içindeki etkinliklere katılım düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu

ölçek, katılım düzeyleri ile ilgili dikkat edilmesi gereken özellikler/göstergeler ve katılım düzeyleri olmak üzere toplam iki bölümden oluşmaktadır. Ölçekte çocukların katılım düzeyleri belirlenirken dikkat edilmesi gereken özellikler/göstergeler konsantrasyon, enerji, karmaşıklık ve yaratıcılık, yüz ifadesi ve duruş, ısrar/vazgeçmeme, özen, tepki süresi, sözler ve doyum olarak belirtilmektedir. Katılım düzeyleri birden (çok düşük katılım düzeyinden) beşe (çok yüksek katılım düzeyine) kadar derecelendirilmiştir. Zaman aralıklı gözlemler sonucunda ölçekte yer alan özellikler doğrultusunda çocukların katılım düzeyleri belirlenerek gözlem formuna kaydedilmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Akyol ve Erkan (2017) tarafından gerçekleştirilmiş olup, eş gözlemciler arasındaki uyumluluk katsayılarının çok iyi (yeterli) düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eş gözlemciler arasındaki uyum Cohen Kappa katsayısı ile belirlenmiş olup, birinci gözlemlerde ($\kappa=0.703$, $p(\kappa=0.703, p<0.05)$); ikinci gözlemlerde ($\kappa=0.755$, $p<0.05$); üçüncü gözlemlerde ($\kappa=0.705$, $p<0.05$); dördüncü gözlemlerde ($\kappa=0.757$, $p<0.05$) ve beşinci gözlemlerde ($\kappa=0.772$, $p<0.05$) olarak hesaplanmıştır (Akyol, 2020).

3.3.2. Nitel Veri Toplama Aracı

Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme, odak görüşmeleri gibi farklı yöntemlerle verilerin toplanması mümkündür (Patton, 2014). Bu çalışmada nitel verilerin toplanması görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Stewart ve Cash (1985) görüşmeyi, önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci olarak tanımlamıştır. Araştırmanın nicel alt problemlerinden yola çıkılarak ve danışman öğretim üyesi ve öğretmenlerden gelen dönütler sonucunda geliştirilerek oluşturulmuş toplam 6 soru katılımcılara yöneltilmiştir (EK-1).

3.4. Verilerin Toplanması

Ölçekleri uygulamaya geçmeden, öncelikle ölçek sahiplerine elektronik posta yoluyla ulaşılmış ve ölçeklerin kullanımına ilişkin onayları alınmıştır (EK 2). Araştırmanın uygulanmasının etik olarak uygun olduğuna ilişkin, İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 11.02.2021 tarihli ve 2021/4-1 sayılı karar ile etik kurul onayı (EK 3) alınmıştır. Araştırmanın uygulama izinleri için Kahramanmaraş İli Valiliği ve Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırmanın uygulamasına yönelik uygulama izni (EK 4) alınmıştır. Amaçlı olarak belirlenen okullardaki öğretmenlerden

veri toplama ölçme araçlarını doldurmaları istenmeden önce öğretmenlere Bilgilendirme Onamları (EK 5) verilmiş, katılmaya onay veren velilerin ve öğretmenlerin onayı ile çalışma, gönüllü katılım gösteren öğretmenlerle yürütülmüştür.

3.4.1. Nicel Verilerin Toplanması

Araştırmacı örneklem grubunda bulunan çocukları, sınıf ortamında gözlemlemiştir. Çocuklar günlük eğitim akışındaki oyun ya da etkinlik zamanlarında izlenmiştir. Her bir çocuğa ait zaman aralıklı beşer gözlem gerçekleştirilmiştir. Gözlem sonuçları not alınarak sınıf öğretmeniyle birlikte her çocuk için düzenlenmiş olan formlara kaydedilmiştir. Verilerin toplanması 2021-2022 eğitim öğretim yılı Ocak-Şubat-Mart aylarında gerçekleşmiştir.

3.4.2. Nitel Verilerin Toplanması

Araştırmaya nicel verilerin toplandığı her okuldan en az bir öğretmen katılacak şekilde 15 öğretmen ile yüz yüze görüşme yapılmış ve bu görüşmelerde araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu sorular öğretmenlere sorulmuştur. Yapılan görüşmeler gönüllülük ilkesine uygun şekilde katılım göstermek isteyenlerin uygun oldukları zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Görüşmede ses kaydının alınacağı ve yalnızca araştırma verilerinin incelenmesi amacı ile kullanılacağı öğretmenlere bildirilmiştir. Uygulama sırasında alınan ses kayıtlarının içeriği yazılı metne dönüştürülerek raporlaştırılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Verilerin analizinde Sosyal Bilimler için İstatiksel Paket Programından yararlanılmıştır. Çocukların “LKÇİKÖ” nden aldıkları puanların normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov (K-S) normallik testi yapılmıştır. Değerlerin normal dağılmaması nedeniyle gruplar arası farklılık incelenirken ikili gruplarda Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. İki'den fazla gruplarda ise Kruskal Wallis-H Testlerinden yararlanılmıştır. Gruplar arası farklılık tespit edilirken; anlamlılık düzeyi olarak .05 kullanılmış olup p.05 olması durumunda ise gruplar arası anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir (Büyüköztürk ve diğ., 2012). Alt hipotezlerin çözümlenmesi için, ölçeğin her bir alt boyutundaki maddelerin aritmetik ortalamasına (X), standart sapmasına (S) ve genel ortalamasına bağlı olarak verilmiştir.

Dolayısıyla, her boyutta, demografik özelliklerin hangi düzeyde gerçekleştiği belirlenmeye çalışılmıştır.

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Görüşme tekniği ile elde edilen ifadelerdeki benzer öğeler kategorilere ve bu kategorilere uygun temalara ayrılarak açıklamalar yapılmıştır. Bu bakımdan verilerin analizinde nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi araştırmada elde edilen verileri açıklamayı sağlayacak, kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. İçerik analizinde önce kodlamalar yapılmış, birbirleri ile benzerlik taşıyan kodlar belirli kavramlar ve konular çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayacağı şekilde yorumlanarak (Yıldırım ve Şimşek, 2008) temalara ulaşılmış, bu şekilde tümevarım yöntemi ile araştırmanın bulguları oluşturulmuştur. Araştırmada yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi yapılırken öğretmenler “Ö1”, “Ö2” şeklinde sıra numarası verilerek kodlanmıştır. Verilerin analizinde ise toplanan verilere ilişkin yapılan analizler sonucunda elde edilen tema ve kodlamalar, farklı bir araştırmacı (okul öncesi eğitim alanında uzman unvanına sahip) tarafından değerlendirilmiş, analizlerin uygunluğuna bakılmıştır. Bu kapsamda iki araştırmacı arasındaki kodlamaların uyumu incelenmiş 6 görüşme sorusuna verilen yanıtlardan çıkarılan kodlamaların ve temaların uyumu Miles ve Huberman formülü (Güvenirlilik: görüş birliği/görüş ayrılığı) ile incelenmiştir (Miles ve Huberman, 1994). Buna göre araştırmacıların yaptığı kodlamalardaki güvenirlilik % 84 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlilik hesaplarında (Miles ve Huberman, 1994), bu araştırmanın nitel bulguları güvenilir bulunmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Karma yöntemlerden çeşitleme (triangulation) desenine göre hazırlanmış olan bu araştırmaya ilişkin bulgular nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılarak elde edilmiştir. Bulguların sunumunda nicel verilere ait bulgular ile nitel verilere ait bulgular ayrı ayrı sunulmuştur.

4.1. Birinci Probleme Dair Bulgular

Bu bölümde araştırmanın birinci problemine dair bulgular verilmiştir. Birinci problem (Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılımları hangi düzeydedir? Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların etkinliklere katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri nelerdir?) şeklinde ifade edilmiştir. Nicel ve nitel bulgular tablolar halinde verilmiştir.

4.1.1. Nicel Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan çocukların “LKÇİKÖ” puan ortalamalarına ilişkin sonuçlar Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 2. Çocukların “LKÇİKÖ” Puan Ortalamalarına İlişkin Sonuçlar

Cinsiyet	\bar{X}	N	SS	Median	Min.	Max.
Erkek	4,04	175	,89	4,15	1,00	5,00
Kız	4,29	143	,81	4,58	1,60	5,00
Toplam	4,15	318	,86	4,37	1,00	5,00

Tablo 2 incelendiğinde, “LKÇİKÖ” puan ortalamalarına bakıldığında, erkek çocuklarının puan ortalamaları 4,04 iken kız çocuklarının puan ortalamaları 4,29 olduğu tespit edilmiştir. Bu duruma göre, erkek ve kız çocuklarının yüksek düzeyde katılıma sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

4.1.2. Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel birinci alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin

verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “düşük düzeyde katılım”, “orta düzeyde katılım” ve “yüksek düzeyde katılım” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeyleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tema	Alt Tema	F	%
Düşük Düzeyde Katılım	Drama etkinliğine düşük düzeyde katılım	1	3,2
	Türkçe dil etkinliği katılım düşük	1	3,2
	Kesme-yapıştırma çalışmalarında katılım düşük	1	3,2
	İlgileri az	1	3,2
	Sene başında katılım düşük	1	3,2
	Genel olarak katılım düşük	2	6,4
	Dikkat süreleri az	3	9,6
	Okuma-yazmaya hazırlık etkinliğinde katılım düşük	4	12,9
Toplam		14	45,1
Orta Düzeyde Katılım	Katılım orta düzeyde	2	6
Toplam		2	6,4
Yüksek Düzeyde Katılım	Türkçe dil etkinliğinde katılım yüksek	1	3,2
	Akıl oyunları, kodlama katılım yüksek	1	3,2
	Sanat etkinliğinde katılım düzeyi yüksek	2	6,4
	Fen etkinliğinde katılım yüksek	3	9,6
	Oyun ve hareket etkinliğinde katılım yüksek	8	25,8
Toplam		15	48,3

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Araştırmada yapılan içerik analizine göre (Tablo 3) öğretmenlerin % 45,1’i çocukların etkinliklere katılım düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Yüksek düzeyde katılım gösterenlerin alt temasında öğretmenler çocukların oyun ve hareket etkinliğinde daha yüksek katılım (% 25,8) gösterdiklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö11) çocukların katılım düzeyi hakkında düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...katılım düzeyi genelde hareketli oyun etkinlikleri, fen etkinliklerinde yüksek. Mesela totale vurursak 20 öğrenciden 3-4 tanesi katılmayabiliyor...”.

Öğretmenler düşük düzeyde katılım gösterenlerin alt temasında en çok (% 12,9) okuma-yazmaya hazırlık kategorisinde görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin biri (Ö5) çocukların katılım düzeyi hakkında düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...gözlemlerim çocuklar artık kesme, yırtma, yapıştırma tarzını birazcık sıkılmışlar gibi geliyor bana.10 yıllık tecrübemden artık hani kes yapıştır çiz, otur boya etkinliklerden hoşlanmıyorlar ...”.

4.2. İkinci Probleme Dair Bulgular

Bu bölümde araştırmanın ikinci problemine dair bulgular verilmiştir. İkinci problem (Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir? -Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini cinsiyet açısından nasıl değerlendirmektedir?) şeklinde ifade edilmiştir. Nicel ve nitel bulgular tablolar halinde verilmiştir.

4.2.1. Nicel Bulgular

Araştırmada yer alan çocukların cinsiyetlerine göre “LKÇİKÖ” puanlarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 4’ de sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların Cinsiyetlerine Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	Min.	Max.	ss	Mann-Whitney U Testi		
						Sıra Ortalaması	U	P
Erkek	175	4,04	1,00	5,00	,89	147,29	10376,5	,008
Kız	143	4,29	1,60	5,00	,81	174,44		
Toplam	318	4,15	1,00	5,00	,86			

Tablo 4 incelendiğinde, “LKÇİKÖ” puan ortalamalarında çocukların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde ise erkek çocuklarının puanlarının, kız çocuklarının puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, cinsiyet değişkeninin çocukların katılım düzeylerinde etkili olmadığı söylenebilir.

4.2.2. Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel ikinci alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini cinsiyet açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “kızların yüksek katılım gösterdiği durumlar”, “erkeklerin yüksek düzeyde katılım gösterdiği durumlar” ve “cinsiyetin fark yaratmadığı durumlar” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Cinsiyet Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Tema	Alt tema	F	%
Kızların Yüksek Katılım Gösterdiği Durumlar	Küçük kas gelişimi yüksek	1	2,5
	Kurallı oyunlara katılım yüksek	2	5,1
	Müzik etkinliklerde katılım yüksek	2	5,1
	Masa başı etkinliklerde katılım yüksek	3	7,6
	Türkçe dil etkinliklerinde katılım yüksek	3	7,6
	Dikkat ve algıları yüksek	4	10,2
Toplam		15	38,4
Erkeklerin Yüksek Katılım Gösterdiği Durumlar	Kuralsız oyunlarda katılım yüksek	3	7,6
	Fen ve matematikte katılım yüksek	6	15,3
	Oyun ve hareket etkinliklerinde katılım yüksek	8	20,4
Toplam		17	43,5
Cinsiyetin Fark Yaratmadığı Durumlar	Yetiştirilme tarzı önemli	1	2,5
	İkisinde de dikkat dağınık	1	2,5
	Fark görmüyorum	5	12,8
Toplam		7	17,9

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Araştırmada yapılan içerik analizine göre (Tablo 5) öğretmenlerin % 43,5’i çocukların etkinliklere katılımında cinsiyet değişkeninin erkekler lehine yüksek olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin biri (Ö7) çocukların katılım düzeyini cinsiyet açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...çeşitli etkinliklerde bariz öne çıkıyor. Mesela bir matematik etkinliğinde erkekler biraz daha öne çıkıyor. Yani bilişsel

zekâda, matematiksel zekâda, kodlamada, bu tarz etkinliklerde erkek çocukları net bir şekilde öne çıkıyorlar...”.

Ayrıca öğretmenlerin % 38,4’ ü çocukların etkinliklere katılımında cinsiyet değişkeninin kızlar lehine yüksek olduğunu söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö9) çocukların katılım düzeyini cinsiyet açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...genel olarak kız öğrenciler etkinliklere daha bir istekli, daha bir hevesli, mesleğimin ilk yılından beri böyle...”.

Öğretmenlerin % 17,9’u ise katılım durumlarında cinsiyetin fark yaratmadığını düşünmektedir. Öğretmenlerin biri (Ö14) çocukların katılım düzeyini cinsiyet açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...hayır kesinlikle yok. O çocuğun yetiştirilme tarzıyla, karakteriyle alakalı, öğretmenin tutumuyla alakalı...”.

4.3. Üçüncü Probleme Dair Bulgular

Bu bölümde araştırmanın üçüncü problemine dair bulgular verilmiştir. Üçüncü problem (Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir? Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini anne eğitim durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?) şeklinde ifade edilmiştir. Nicel ve nitel bulgular tablolar halinde verilmiştir.

4.3.1. Nicel Bulgular

Araştırmada yer alan çocukların anne eğitim düzeyine göre “LKÇİKÖ” puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 6’ te sunulmuştur.

Tablo 6. Çocukların Anne Eğitim Düzeyine Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Anne eğitim düzeyi	N	\bar{X}	Min.	Max.	ss	Kruskal-Wallis H Testi			İkili karşılaştırma
						Sıra Ortalaması	H	p	
İlkokul	64	3,8	1,6	5,0	,95	131,98	19,0	,00	4-1
Ortaokul	49	3,9	2,0	5,0	,96	145,19		0	4-2
Lise	104	4,1	1,0	5,0	,82	153,49			4-3
Lisans ve üstü	101	4,4	1,6	5,0	,71	190,07			
Toplam	318	4,1	1,0	5,0	,86				

Tablo 6 incelendiğinde, “LKÇİKÖ” puan ortalamalarında çocukların anne eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < .05$). Anneleri lise, ortaokul ve ilkokul olan çocukların puan ortalamalarının, anneleri lisans ve üstü mezunu olan çocukların puan ortalamalarının anlamlı ölçüde düşük olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, annelerin eğitim düzeylerinin çocukların katılım düzeylerinde etkili olduğu şeklinde açıklanabilir.

4.3.2. Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel üçüncü alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini çocukların anne eğitim durumları açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “katılımı olumlu etkileme durumu” ve “katılımı etkilememe durumu” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 7’te sunulmuştur.

Tablo 7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Çocukların Anne Eğitim Durumları Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Tema	Alt Tema	F	%
	Aile katılımı yüksek	2	5,7
	Etkili iletişim	2	5,7
Katılımı Olumlu	Nitelikli uyarıcı ortam oluşturma	5	14,2
Etkileme Durumu	Hazırbulunuşluk yüksek	5	14,2
	Nitelikli zaman geçirme	6	17,1
	Eğitime bakış açısı	11	31,3
Toplam		31	88,3
Katılımı	Katılımı doğrudan etkilemiyor.	4	11,4
Etkilememe Durumu			
Toplam		4	11,4

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Araştırmada yapılan içerik analizine göre (Tablo 7) öğretmenlerin % 88,3'ü çocukların etkinliklere katılımında anne eğitim durumu değişkeninin katılım düzeyini olumlu etkileme durumu olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin biri (Ö11) çocukların katılım düzeyini anne eğitim durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...annenin eğitiminin yüksek olması çocuğun kişisel gelişimi ve akademik gelişimi açısından çok önemli çünkü sosyokültürel düzeyi yüksek bir ebeveyn çocukla iletişimde onu yetiştirmede etkiliyor...”.

Öğretmenlerin % 11,4'ü ise çocukların anne eğitim durumunun katılım düzeyi etkilemediğini düşünmektedir. Öğretmenlerin biri (Ö3) çocukların katılım düzeyini çocukların anne eğitim durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...eğitim düzeyi tek başına etken olduğunu düşünmüyorum. Her ikisinden örneklerim var. Anne baba öğretmen sınıfımda muhteşem bir öğrenci var. Her konuda bilgisi olan, beni çok şaşırtan, güzel bilgiler edinmiş. Aynı zamanda yine anne öğretmen sınıfımda en düşükler arasında olan öğrencim de var...”.

4.4. Dördüncü Probleme Dair Bulgular

Bu bölümde araştırmanın dördüncü problemine dair bulgular verilmiştir. Dördüncü problem (Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir? Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini baba eğitim durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?) şeklinde ifade edilmiştir. Nicel ve nitel bulgular tablolar halinde verilmiştir.

4.4.1. Nicel Bulgular

Araştırmada yer alan çocukların baba eğitim düzeyine göre “LKÇİKÖ” puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 8’ de sunulmuştur.

Tablo 8. Çocukların Baba Eğitim Düzeyine Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Baba eğitim düzeyi	N	\bar{X}	Min.	Max.	ss	Kruskall-Wallis H Testi			İkili karşılaştırma
						Sıra Ortalaması	H	p	
İlkokul	42	3,9	1,8	5,0	,83	136,79	18,9	,00	4-1
Ortaokul	47	3,9	1,6	5,0	,11	147,50			4-2
Lise	105	4,0	1,0	5,0	,85	141,53			4-3
Lisans ve üstü	124	4,4	1,6	5,0	,71	186,96			
Toplam	318	4,1	1,0	5,0	,86				

Tablo 8 incelendiğinde, “LKÇİKÖ” puan ortalamalarında çocukların baba eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < .05$). Babaları lisans ve üstü mezunu olan çocukların puan ortalamalarının babaları lise, ortaokul ve ilkokul olan çocukların puan ortalamalarından anlamlı ölçüde yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, baba eğitim düzeylerinin çocukların katılım düzeylerinde etkili olduğu şeklinde açıklanabilir.

4.4.2. Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel dördüncü alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini çocukların baba eğitim durumları açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “katılımı olumlu etkileme durumu” ve “katılımı etkilememe durumu” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Çocukların Baba Eğitim Durumları Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Tema	Alt Tema	F	%
Katılımı Olumlu Etkileme Durumu	Erkek çocuklarda etkili	1	4,3
	Dikkat seviyesi yüksek	1	4,3
	Yüksek özgüven	2	8,6
	Eğitime bakış açısı	2	8,6
	Nitelikli vakit geçirme	4	17,3
	İyi örnek olma	6	26
Toplam		16	69,4
Katılımı Etkilememe Durumu	Geri planda kalıyor	7	30,3
Toplam		7	30,3

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Araştırmada yapılan içerik analizine göre (Tablo 9) öğretmenlerin % 69,4’ü çocukların etkinliklere katılımında baba eğitim durumu değişkeninin katılım düzeyini olumlu etkileme durumu olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin biri (Ö6) çocukların katılım düzeyini anne eğitim durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...kendine olan güveni çok fazla, sınıfa güvenerek geliyor. Etkinlikleri ben biliyorum, ben yapabilirim, ben başarırım şeklinde yapıyor ama diğer seviyedeki

babaların çocukları biraz çekingen kalıyor. Acaba mı, yapabilir miyim, tedirginlikleri oluyor ...”.

Öğretmenlerin % 30,3’ü ise çocukların anne eğitim durumunun katılım düzeyi etkilemediğini düşünmektedir. Öğretmenlerin biri (Ö7) çocukların katılım düzeyini çocukların anne eğitim durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...anneye göre daha az etkiliyor. Düşündüğümde anne diye sorduğunuzda hemen cevap verebiliyorum. Baba sorduğunuzda bayağı bir düşünmem gerekiyor. Babalar biraz daha az etkili oluyor. Ayırt edemiyorsunuz yani ...”.

4.5. Beşinci Probleme Dair Bulgular

Bu bölümde araştırmanın beşinci problemine dair bulgular verilmiştir. Beşinci problem (Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri okul öncesi eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir? Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini okul öncesi eğitimi alma durumu açısından nasıl değerlendirmektedir?) şeklinde ifade edilmiştir. Nicel ve nitel bulgular tablolar halinde verilmiştir.

4.5.1. Nicel Bulgular

Araştırmada yer alan çocukların daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre çocukların katılım düzeylerinde “LKÇİKÖ” puanlarına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 10’ da sunulmuştur.

Tablo 10. Çocukların Daha Önce Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Eğitim Alma Durumu	N	\bar{X}	Min.	Max.	ss	Mann-Whitney U Testi		
						Sıra Ortalaması	U	p
Aldı	72	4,4	2,2	5,00	,70	195,85	6238,5	,000
Almadı	246	4,0	1,0	5,00	,88	148,86		
Toplam	318	4,1	1,00	5,00	,86			

Tablo 10 incelendiğinde, “LKÇİKÖ” puan ortalamalarında çocukların daha önce okul öncesi eğitim alma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

bulunmaktadır ($p<0.05$). Sıra ortalamalarına bakıldığında daha önce okul öncesi eğitim alan çocuklarının puanlarının, daha önce okul öncesi eğitim almayan çocuklarının puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, çocukların daha önce okul öncesi eğitim alma durumunun katılım düzeylerinde etkili olduğu söylenebilir.

4.5.2. Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel beşinci alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini, çocukların daha önce okul öncesi eğitim almış olma durumları açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “katılımı olumlu etkileme durumu” ve “katılımı olumsuz etkileme durumu” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Daha Önce Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumları Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Tema	Alt tema	F	%
Katılımı Olumlu Etkileme Durumu	Bilişsel becerileri yüksek	3	6,6
	Kolay uyum sağlama	3	6,6
	Kuralları bilme	3	6,6
	Öğrenmeye açık olma	4	8,8
	Yüksek özgüven	4	8,8
	İlgileri yüksek	5	11,1
	Hazırbulunuşluk yüksek	9	19,9
Toplam		31	68,8
Katılımı Olumsuz Etkileme Durumu	Niteliksiz kreşler	1	2,2
	Fobi oluşabiliyor	2	4,4
	Motivasyon düşüklüğü	4	8,8
	Sıkılma durumu	7	15,5
Toplam		14	31

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Araştırmada yapılan içerik analizine göre (Tablo 11) öğretmenler (% 68,8 oranında) çocukların daha önce okul öncesi eğitim aldıkları durumlarda yüksek

düzeyde katılım gösterdiklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö3) çocukların katılım düzeyini daha önce okul öncesi eğitimi alma durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...büyük oranda etkiliyor. Çünkü bir şeyleri bilmiş olarak geliyor. En azından sınıf kurallarını bilişsel açıdan bildikleri için bazı şeyleri. Güvenleri de yerinde daha fazla güven hissettikleri için daha aktif oluyorlar etkinliklerde. Hani bir şeyleri bilmek insanın hoşuna gider, tatmin eder ya. O duyguyla daha çok katılmak istiyor. Arkadaşlarım cevap veremedi, ben biliyordum...”.

Ayrıca öğretmenler (% 31 oranında) çocukların daha önceden okul öncesi eğitim aldıkları durumlarda düşük düzeyde katılım gösterdiklerini düşündüklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö15) çocukların katılım düzeyini daha önceden okul öncesi eğitim alma durumu açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...benim tercihim çocuk sadece bir yıl anasınıfına gelmeli. Sonra birinci sınıfa başlamalı. Çocuklar anasınıfı eğitimine doymuşlar. Bazı öğretmenler o kadar zorlanıyor ki. Ne verse doymuş çocuk ne verse her şeyi biliyor. Çocuklar sıkılıyor ben bunu biliyorum, ben bunu biliyorum. Sınıftaki birkaç çocuk isteksiz olunca diğer çocuklar da etkileniyor bundan...”.

4.6. Altıncı Probleme Dair Bulgular

Bu bölümde araştırmanın altıncı problemine dair bulgular verilmiştir. Altıncı problem (Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri kardeş sayısına göre anlamlı farklılık göstermekte midir? Okul öncesi öğretmenleri çocukların etkinliklere katılım düzeylerini kardeş sayısı açısından nasıl değerlendirmektedir?) şeklinde ifade edilmiştir. Nicel ve nitel bulgular tablolar halinde verilmiştir.

4.6.1. Nicel Bulgular

Araştırmada yer alan çocukların kardeş sayısına göre “LKÇİKÖ” puanlarına ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 12’ de sunulmuştur.

Tablo 12. Çocukların Kardeş Sayısına Göre “LKÇİKÖ” Puanlarına İlişkin Kruskall-Wallis H Testi Sonuçları

Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	Min.	Max.	Ss	Kruskall-Wallis H Testi		
						Sıra Ortalaması	H	p
Tek çocuk	114	4,1	1,0	5,0	,91	165,38	1,93	,38
İki kardeş	108	4,2	2,0	5,0	,78	162,73		
Üç ve daha fazla kardeş	96	4,0	1,6	5,0	,89	148,89		
Toplam	318	4,1	1,0	5,0	,86			

Tablo 12 incelendiğinde, “LKÇİKÖ” puan ortalamalarında çocukların kardeş sayılarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde ise tek çocuk olan çocukların puanlarının, iki kardeş ya da daha fazla kardeş olan çocukların puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, kardeş sayısı değişkeninin çocukların katılım düzeylerinde etkili olmadığı söylenebilir.

4.6.2. Nitel Bulgular

Araştırmanın nitel altıncı alt problemine yönelik öğretmenlere okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini çocukların kardeş sayısı durumları açısından değerlendirmeleri hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlara yönelik içerik analizleri sonucunda “yüksek düzeyde katılım”, “düşük düzeyde katılım” ve “katılımı etkilememe durumu” temaları oluşturulmuştur. Bu temalara ilişkin bilgiler Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Etkinliklere Katılım Düzeylerini Çocukların Kardeş Sayısı Durumları Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Bulgular

Tema	Alt tema	F	%
Yüksek Düzeyde Katılım	Abisi ya da ablası varsa aile katılımı yüksek	1	2,7
	Abisi ya da ablası varsa bilişsel becerisi yüksek	1	2,7
	Kardeş sırası önemli	3	8,1
	Abisi ya da ablası varsa gizil öğreniyor	5	13,5
	Abisi ya da ablası varsa hazırbulunuşluk düzeyi yüksek	6	16,2
	Sosyal becerileri yüksek	7	18,9
	Toplam		23
Düşük Düzeyde Katılım	Olumsuz gizil öğrenmeler	1	2,7
	Kardeş kıskançlığı	1	2,7
	Kardeş sayısı fazla maddi imkânlar düşük	1	2,7
	Tek çocuk aşırı ilgi istiyor, beklenti yüksek	1	2,7
	Tek çocuk uyum sorunu	2	5,4
	Tek çocuk sorumluluk almıyor	2	5,4
	Tek çocuk paylaşma sorunu	2	5,4
Toplam		10	27
Katılımı Etkilemiyor	Kardeş sayısı önemli değil.	4	10,8
Toplam		4	10,8

*Katılımcılar birden fazla görüş bildirmişlerdir.

Araştırmada yapılan içerik analizine göre (Tablo 13) öğretmenlerin % 62,1'i çocukların etkinliklere katılımında kardeş sayısı değişkeninin yüksek düzeyde katılım içerdiğini düşündüklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö11) çocukların katılım düzeyini kardeş sayısı açısından değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...benim şuana kadar gördüğüm kadarıyla kendinden yaşça 3,4 yaş büyük ilkokulu bitirmiş abisi, ablası varsa çocuğun kendi ondan sonra geliyor ya ondan çok fazla şeyi öğrenmiş oluyor aslında. Bu çok büyük bir avantaj oluyor...”.

Ayrıca öğretmenlerin % 27' si çocukların etkinliklere katılımında kardeş sayısı değişkeninin düşük düzeyde katılıma sebep olduğunu düşündüklerini söylemiştir. Öğretmenlerin biri (Ö13) çocukların katılım düzeyini kardeş sayısı açısından

değerlendirirken düşüncelerini şöyle ifade etmiştir, “...hiç kardeşi olmayan kardeş bekleyen bir çocuk bile kıskanabiliyor onun gelmesini. ve o da etkiliyor çocuğu kabullenmiyor, bu çocuğu çok etkiliyor ve bayağı bir geriletebiliyor...”. Öğretmen görüşlerinin % 10,8’i de ise katılım düzeyini kardeş sayısının etkilemediği görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkılarak tespit edilen sonuçlar tartışılmış ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Yorum

Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeylerinin incelendiği bu araştırmadan elde edilen bulgular tartışılırken araştırma sorularından yararlanılmıştır. Buna göre her araştırma sorusuna ilişkin tartışmalar nicel ve nitel bulguların birlikte tartışılarak yorumlanmasıyla başlıklar altında sunulmuştur

5.1.1. Birinci araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum

Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeylerinin incelendiği bu araştırmada, erkek ve kız çocukların yüksek düzeyde bir katılıma sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre de çocukların yüksek düzeyde katılım gösterdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer bir çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık çocukların katılım düzeyi araştırılmış ve çocukların orta düzeyde katılıma sahip oldukları saptanmıştır (Akyol, 2020). Belçika’da çocukların katılım düzeylerinin incelendiği çalışmada, çocukların orta ve geliştirilebilir düzeyde katılım gösterdikleri sonucu ortaya çıkmıştır (Laevers, 2017). İlkokul öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katılım düzeyini araştıran benzer çalışmada ilkokul öğrencilerinin orta düzeyde bir katılım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Erdem, 2020). Bu düşünceye paralel bir sonuçta Schnitzler, Holzberger ve Seidel (2020) tarafından çocukların orta ve yüksek düzeyde katılım gösterdikleri şeklinde bulunmuştur. Tüm bunlardan hareketle araştırmanın yapıldığı kurumlarda katılımın boyutları ve göstergeleri dikkate alınarak okul öncesi eğitim programı ve uygulamaların yapıldığı söylenebilir. Zorbay Varol (2019) tarafından okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların katılımının ve etkileyen durumların araştırıldığı çalışmada 13 sınıftan 9’unda katılım haklarının ihlal edildiği görülmüştür. Benzer şekilde Koran (2017) tarafından yapılan çalışmada eğitim ortamlarında yapılan uygulamalarda çocuk katılımının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçları sözü edilen araştırma sonuçlarını

desteklememektedir. Buna sebep olarak 2013'te güncellenen eğitim programında eğitim öğretim uygulamalarının çocuk merkezli olmasının vurgulanması gösterilebilir.

5.1.2. İkinci araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum

Bu araştırmadan ortaya çıkan sonuçlara göre, çocukların cinsiyetlerine göre "LKÇİKÖ" puan ortalamalarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Akyol (2020) okul öncesi eğitim kurumlarında eğitime devam eden 60-72 aylık çocukların katılım düzeylerini araştırmıştır. Araştırmada benzer şekilde çocukların katılım düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık tespit edilememiştir (Akyol, 2020). Theodotou (2015) çocukların katılım düzeylerinde cinsiyet değişkeninin etkili olmadığını Leuven Katılım Ölçeği kullanarak ispatlamıştır. Alan yazında cinsiyet değişkeninin anlamlı düzeyde farklılık taşımadığını gösteren birçok çalışma mevcuttur (Ramazan ve Demir, 2011; Keleş Ertürk, 2017; Uyanık Aktulun, 2019). Bu araştırmanın sonuçları da cinsiyet açısından yukarıda belirtilen çalışmaları destekler niteliktedir.

Ancak bu araştırmada öğretmen görüşleri sonucunda kızların yüksek katılım gösterdiği ya da erkeklerin yüksek katılım gösterdiği durumlar ortaya çıkmıştır. Erdem (2021) ilkokul öğrencilerinin katılım düzeylerini cinsiyet değişkenine incelemiş ve benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bu duruma sebep olarak okulda gerçekleştirilen etkinliklerin özellikleriyle bağlantılı olduğu düşünülebilir. Erkeklerin hareket edebileceği aktif etkinliklerde ön planda olması, kızların ilgi, dikkat ve motivasyon gerektiren etkinliklerde ön planda olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerde odaklanma, katılma ve uyum sağlama becerilerinin katılım düzeylerini artırdığı söylenebilir (Geist ve King, 2008; Martin, 2004; Wigfield vd., 2006).

5.1.3. Üçüncü ve dördüncü araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum

Bu çalışmada çocukların anne ve baba eğitim düzeyi değişkenine göre "LKÇİKÖ" den aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde puanlar arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Çocukların anne, baba eğitim düzeyi lisans mezunu olanlar ile eğitim düzeyi lise, ortaokul ve ilkokul mezunu olanlar arasında anlamlı ve yüksek derecede fark olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer bir sonuca Akyol (2020) ulaşmıştır; araştırmada anneleri ve babaları lisans mezunu olan çocukların ölçek puanları diğer ebeveynlerden anlamlı derece yüksek çıkmıştır.

Bu araştırmada öğretmen görüşlerine göre çocukların katılım düzeylerini çocukların anne eğitim durumları % 86 oranında olumlu şekilde etkilemektedir. Çocukların baba eğitim durumları ise % 69 oranında katılımı olumlu şekilde etkilemektedir. Anne, babaların eğitim düzeyi çocukların bilişsel gelişimi ve yaratıcılık düzeylerini dolayısıyla katılımlarını etkilemektedir. Anne ve babaların eğitim düzeyi çocuklarıyla etkili iletişim kurmalarını ve nitelikli zaman geçirmelerini, okula hazırbulunuşluk düzeylerini geliştirmelerini sağlamaktadır (Senemoğlu, 2000; Gonzales vd., 2018; Ramazan ve Demir, 2011; Can Yaşar ve Aral, 2011; Gizir Ergen ve Köksal Akyol, 2012).

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre anne eğitim düzeyi çocukların katılım düzeyini % 11 oranında doğrudan etkilememektedir. Baba eğitim durumu çocuk katılım düzeyini etkileme açısından % 30 oranında geri planda kalmaktadır. Erdem (2021) öğrencilerin katılım düzeyleri ile anne ve babaların öğrenim durumları arasında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Oysaki anne babaların eğitim düzeyi çocuklara sunulan çevresel uyarıcıları etkilemektedir. Eğitim düzeyi yüksek anne babalar aile katılımı çalışmalarıyla çocukları daha iyi desteklemektedir. Böylelikle çocukların akademik başarıları artmakta, davranış problemleri azalmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek ebeveynler çocukların eğitimleriyle daha fazla ilgilenmektedir (Battin Pearsan vd.; 2000; Uygun ve Kozikoğlu, 2019; Erdem, 2021).

5.1.4. Beşinci araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum

Bu çalışmada çocukların daha önce okul öncesi eğitim alma durumu değişkenine göre “LKÇİKÖ” den aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Anaokullarına ikinci kez gelen çocukların etkinliklere katılım düzeyi puan ortalamaları anaokuluna ilk kez gelen çocukların puan ortalamalarına göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri de daha önce okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocukların katılım düzeylerinin yüksek olduğu konusunda (% 68 oranında) görüşler bildirmiştir. Benzer bir araştırma bulgularına göre okul öncesi eğitim almamış çocukların hazırbulunuşluk ve okula uyum düzeylerine bakıldığında, okul öncesi eğitim almış çocuklara göre düşük olduğu görülmüştür (Tangüner, 2017; Erkan ve Kırcı, 2010). Benzer bir sonuca Akyol (2020) tarafından yapılan çalışmada rastlanmıştır. Bu çalışma sonucuna göre de okul öncesine devam etme durumu etkinliklere katılım düzeyi konusunda önemli derecede

fark yaratmaktadır. Singapurda okul öncesi eğitimin çocukların katılım düzeyini artırdığı sonucuna ulaşan araştırmalar yapılmıştır (Ebbeck, 2014). Yine benzer bir çalışma da nitelikli okul öncesi eğitimin düşük düzeyde katılım gösteren çocuklara bu bağlamda ilerlemeler sağladığı tespit edilmiştir (Lenarerts vd.,2017). Alan yazında okul öncesi eğitimin katılım sağlama konusunda farklılık yaratmadığını gösteren çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada okul öncesi eğitimin etkili olmayışının nedeni öğretmenlerin çocuk merkezli eğitim anlayışından uzak uygulamalar yapmasıyla açıklanabilir. Oysaki MEB okul öncesi eğitim programında öğretmenler tarafından çocuk merkezli zengin öğrenme ortamları sunulması gerektiği önemle vurgulanmıştır (MEB, 2013; Erdem, 2021).

5.1.5. Altıncı araştırma sorusuna yönelik tartışma ve yorum

Bu araştırmadan ortaya çıkan sonuçlara göre, çocukların kardeş sayısı değişkenine göre “LKÇİKÖ” puan ortalamalarında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Akyol (2020) okul öncesi dönem çocuklarının katılım düzeylerini kardeş sayısı açısından incelemiş ve bu çalışmaya paralel olarak ölçek puan ortalamalarında kardeş sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Alanyazında kardeş sayısının dil becerileri üzerinde, sosyal yetkinlik düzeyi üzerinde, çocukların sosyal becerileri üzerinde etkisi olmadığını tespit eden çalışmalar olduğu görülmektedir (Uygun ve Kozikoğlu, 2019; Koçak, Ergin ve Yalçın, 2014; Elibol Gültekin, 2008; Keçecioğlu, 2015)

Bu araştırmanın nitel verilerine bakıldığında öğretmen görüşleri yukardaki sonuçları desteklememektedir. Araştırma bulgularına göre % 61 oranında öğretmen görüşleri kardeş sayısının çocukların katılım düzeyini artırdığını ortaya koymuştur. Bu durum ailede kardeşler arasında geçirilen zamanın nitelikleri arasındaki farklılıklardan kaynaklanabileceği şeklinde açıklanabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeylerinin incelendiği bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Çocukların “LKÇİKÖ” puan ortalamalarına bakıldığında yüksek düzeyde katılıma sahip oldukları tespit edilmiştir.
- Çocukların “LKÇİKÖ” puan ortalamalarına bakıldığında cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.
- Çocukların “LKÇİKÖ” puan ortalamalarına bakıldığında anne eğitim durumu değişkenine göre lisans mezunu annelerin çocuklarının katılım düzeyi anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Çocukların “LKÇİKÖ” puan ortalamalarına bakıldığında baba eğitim durumu değişkenine göre lisans mezunu babaların çocuklarının katılım düzeyi anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Çocukların “LKÇİKÖ” puan ortalamalarına bakıldığında daha önce okul öncesi eğitim almış çocukların eğitim almayanlara göre katılım düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Çocukların “LKÇİKÖ” puan ortalamalarına bakıldığında çocukların kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.
- Öğretmenlerin yarıya yakını çocukların etkinliklere katılım düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Erkek çocukların oyun ve hareket etkinliğinde daha yüksek katılım gösterdikleri tespit edilmiştir. Kız çocuklarının müzik ve Türkçe dil etkinliklerinde daha yüksek katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.
- Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe anneler okul öncesi eğitimi önemsemektedir ve çocuklarıyla daha fazla nitelikli zaman geçirmektedir. Bu durum çocukların etkinliklere katılım düzeylerine olumlu katkı sağlamaktadır.

- Babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, babalar çocuklarına daha iyi rol model olmaktadır. Bu durum çocukların etkinliklere katılım düzeylerini artırmaktadır.
- Okul öncesi öğretmenleri görüşlerine göre daha önce okul öncesi eğitim kurumlarına giden çocukların katılım düzeylerinin yüksek olduğu (% 68 oranında) tespit edilmiştir.
- Öğretmen görüşleri (% 61 oranında) kardeş sayısı fazla olan çocukların katılım düzeyinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

6.2. Öneriler

6.2.1. Sınıf içi uygulamalara yönelik öneriler

MEB tarafından yürütülen mesleki gelişim programlarına çocuk hakları ve çocuk katılımı ve çocuk katılım süreçlerinde ailenin rolü konularında seminerler konulabilir.

Okul öncesi öğretmenleri çocukların katılım süreçlerinin desteklenmesinde aile katılım etkinliklerini planlamalıdır.

Anne babalar çocukların katılım süreçlerini nasıl destekleyebilecekleri hakkında gerekli bilgi ve farkındalığa sahip olabilirler. Okullarda bu konularda eğitimler verilebilir.

Okul öncesi öğretmenleri çocukların katılım süreçlerini geliştirmeye yönelik uygulanabilecek farklı yaklaşımlardan, yöntem ve tekniklerden yararlanabilirler.

Çocuklarda katılım bilincinin geliştirilmesine yönelik uygulamalı sınıf içi etkinlikler gerçekleştirilebilir.

Çocuklarda katılım bilincinin gelişmesine yönelik olarak çocuğun yaşamının önemli bir parçası olan ailelere yönelik çocukların katılım süreçlerini nasıl destekleyebilecekleri hakkında gerekli aile eğitimi çalışmaları gerçekleştirilebilir.

Çocukların okul öncesi eğitimine kazandırılması üzerinde durulmalı, okul öncesi eğitimde okullaşma oranı artırılmalıdır.

Kardeş sayısı az olan çocukların aileleri tarafından okul dışı zamanlarda gerek akranlarıyla gerekse farklı yaşlardaki çocuklarla zaman geçirebileceği fırsatlar oluşturulabilir.

6.2.2. Yapılacak araştırmalara yönelik öneriler

Ailelerin çocukların katılım süreçlerine yönelik görüşlerini derinlemesine incelemek amacıyla araştırmalar plânlanabilir.

Öğretmenlerin kişilik özellikleri ve katılım sağlama çalışmalarına eğitim ortamında yer verme durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi önerilmektedir.

Katılım düzeyini etkileyen ortam özelliklerinin araştırılması önerilmektedir.

Çocukların katılım düzeyleri ile katılımı çocuk özellikleri dışında etkileyen diğer faktörler (öğretmen-çocuk etkileşimi, akran etkileşimi, öğrenme ortamı) arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar planlanabilir.

Katılım ya da katılmamanın gerekçeleri ile ilgili olarak çocukların düşünceleri araştırılabilir.

Bu araştırmada normal gelişim gösteren çocukların katılım düzeyi üzerinde yapılmıştır. Özel gereksinimli çocukların etkinliklere katılım düzeylerinin incelenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

Her etkinlik için ayrı ayrı (Fen ve doğa, Matematik, Sanat vb.) çocukların katılım düzeylerinin derinlemesine incelenebileceği araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abdulkerim, Ş. E. (2005). İnsan Hakları, Çocuk Hakları ve İnsan Hakları Eğitimi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International.*, 11(1), 462-482.
- Abdulkerim, Ş. E. (2009). İnsan Hakları, Çocuk Hakları ve İnsan Hakları Eğitimi. . *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, , 11(1), 462-482.
- Ahn, Y., Ko, S. Y., & Kim, K. W. (2009). Evaluation of a nutrition education program for elementary school children. *Korean Journal of Community Nutrition*, 14(3), 266-276.
- Akyol, S. (2011). Sosyal yapılandırmacı öğrenme ortamı tasarımının öğrenenlerin akademik başarılarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi (İlköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji dersi).
- Akyol, T. (2017). Mozaik ve Proje Yaklaşımlarına Dayalı Eğitimin Çocukların Katılım Düzeylerine Etkisi.
- Akyol, T. (2020). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Katılım Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies-Social Sciences*.
- Akyol, T., & Erdem, H. (2021). Başarılı bir öğretmenin çocukların katılımına önem vermesi gerektiğini düşünüyorum." : Okulda Çocuk Katılımına İlişkin Fenomenolojik Bir Çalışma. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 10(2).
- Akyüz, Y. (2016). *Eski Yunan'da çocuk ve çocuk eğitimi*.
- Allen, K., Quinn, J., Hollingworth, S., & Rose, A. (2013). Becoming employable students and 'ideal' creative workers: exclusion and inequality in higher education work placements. *British Journal of Sociology of Education*, 34(3), 431-452.
- Amador- Ruiz, S. G.-V.- G.- G.-L. (2018). Motor competence levels and prevalence of developmental coordination disorder in Spanish children: The MOVI- KIDS study. *Journal . Journal of School Health*, 88(7), 538-546.
- Aral, N., Kandır, A., & Can Yaşar, M. (2003). Okul öncesi eğitim 1 (2. baskı). *İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama San. ve Tic. AŞ, Turan Ofset*.
- Arkadaş, A., & Müftü, G. (2010). Türkiye'de çocuk haklarının durumu: son 16 yılda neler değişti. *Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşme'nin*, 20, 1-8.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of planners*, 35(4), 216-224.
- Atik, S. (2010). İlköğretim fen ve teknoloji dersinde, çoklu zekâ kuramına dayalı öğretimin, öğrencilerin derse yönelik tutumlarına ve sınıf içi etkinliklere katılım algısına etkisi. *Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla*.
- Avcı, K. (tarih yok). Okul öncesi eğitimi alan 48-66 aylık çocukların matematik becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Master's thesis, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

- Bae, B. (2009). Children's right to participate—challenges in everyday interactions. *European early childhood education research journal*, 17(3), 391-406.
- Baker, J. A., Clark, T. P., Maier, K. S., & Viger, S. (2008). The differential influence of instructional context on the academic engagement of students with behavior problems. *Teaching and Teacher Education*, 24(7), 1876-1883.
- Baroody, A. E. (2013). Measures of preschool children's interest and engagement in literacy activities: Examining gender differences and construct dimensions. *Early Childhood Research Quarterly*, 28(2), 291-301.
- Başal, H. A. (2001). Çocuklar için sınıf içi etkinlik ölçeğinin geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği.
- Başal, H., & Turgut, I. (2003). Heterosis and Combining Ability for Yield Components and Fiber Quality Parameters in a Half Diallel Cotton (*G. hirsutum* L.) Population¹. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 27(4), 207-212.
- Battin-Pearson, S. N. (2000). Predictors of early high school dropout: A test of five theories. *Journal of educational psychology*, 92(3), 568.
- Berthelsen, D. (2009). Participatory learning. Participatory learning in the early years: research and pedagogy, New York: Routledge. 1-11.
- Bertram, A. D. (1999). *The Effective Early Learning Project: Case Studies in Improvement*, Hodder and Stoughton. London.
- Bertram, C. P., Pascal, C., & Bertram, T. (1997). *Effective early learning: case studies in improvement*.
- Birch, S. H., & Ladd, G. W. (1997). The teacher-child relationship and children's early school adjustment. *Journal of school psychology*, 35(1), 61-79.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2005). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Cenevre.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2009).
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2009). *Çocuğun Katılım Hakkı*. Cenevre.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi. (2011). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Genel Yorum No:12*. Cenevre.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). Örneklem yöntemleri.
- CAN YAŞAR, M. &. (2011). Altı yaş çocuklarının yaratıcı düşünme becerilerine sosyo-ekonomik düzey ve anne baba öğrenim düzeyinin etkisinin incelenmesi. *acikerisim.aku.edu.tr*.
- Canbulut, T. (2014). Türkiye'de çocukların katılım hakkı üzerine bir derleme. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1(2), 85-94.

- Canbulut, T. (2014). Türkiye'de çocukların katılım hakkı üzerine bir derleme. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1(2), 85-94.
- Chiu, D., Beru, Y., Watley, E., Wubu, S., Simson, E., Kessinger, R. ..., et al. (2008). Influences of math tracking on seventh-grade students' self-beliefs and social comparisons. *The Journal of Educational Research*, 102(2), 125-136.
- Conn-Powers, M., Cross, A. F., Traub, E. K., & Hutter-Pishgahi, L. (2006). The Universal Design of Early Education. *Young Children*. 1.
- Correia, N., Camilo, C., Aguiar, C., & Amaro, F. (2019). Children's right to participate in early childhood education settings: A systematic review. *Children and Youth Services Review*, s. 100, 76-88.
- Coşkun, E. B. (2015). Çocuk oyun alanı elemanlarının standartları üzerine bir inceleme . *Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Covell, K. H. (2010). Implementing children's human rights education in schools. *Improving Schools*, 13(2), 117-132.
- Creswell, J. D. (2017). Mindfulness interventions. *Annual review of psychology*, 68(1), 491-516.
- Creswell, J. W., Klassen, A. C., & Smith, K. C. (2011). Best practices for mixed methods research in the health sciences. *Bethesda (Maryland): National Institutes of Health*, 2013, 541-545.
- Danby, S., Farrell, A., Powell, K., & Leiminer, M. (2004). A study of young people's accounts of governance in their everyday lives: A report to the commissioner for children and young people.
- Dea, W. (2010). Igniting brilliance: Integral education for the 21st century. *Integral Publishers*.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1994). Promoting self-determined education. *Scandinavian journal of educational research*, 38(1), 3-14.
- Demircan, Y. S., & Tanrıseven, I. (2014). 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçi Etkinlik ve Akademik Başarı Düzeylerine Göre Öz-Düzenleme Stratejileri ve Motivasyonel İnançlarının İncelenmesi. *Journal of International Social Research*, 7(35).
- Demirezen, İ. K., Saçlı Uzunöz, F., & Arslan, Y. (2016). İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Fiziksel Etkinliğe Katılım Nedenlerinin Belirlenmesi: Nevşehir Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4).
- Dotterer, A. M., & Lowe, K. (2011). Classroom context, school engagement, and academic achievement in early adolescence. *Journal of youth and adolescence*, 40(12), 1649-1660.
- Dunphy, E. (2012). Children's participation rights in early childhood education and care: the case of early literacy learning and pedagogy. *International Journal of Early Years Education*, 20(3), 290-299.
- Ebbeck, M. Y. (2014). Play materials . *Cambridge University Press*, 272-286.

- Elibol-Gültekin, S. (2008). Multi-variable evaluation of 5 year olds' social skills. *Unpublished master's thesis*, Ankara, Turkey: Ankara University.
- Emilson, A. (2007). Young children's influence in preschool. *International Journal of Early Childhood*, 39(1), 11-38.
- Emilson, A., & Folkesson, A. M. (2006). Children's participation and teacher control. *Early child development and care*, 176(3-4), 219-238.
- Erdem, H. (2021). İlkokul öğrencilerinin sınıf içi etkinliklere katılım düzeylerinin belirlenmesi: Afyonkarahisar örnekleme. *Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Erdem, M. (2020). Hasan Aycının çocuk kitaplarında eğitsel değerler. *Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Erkan, S. &. (2010). Okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 94-106.
- Erkan, S., & Akyol, T. (2017). A Study on the Views of Preschool Teachers and Teacher Candidates about the Concepts of Learning and Participation. *Educational Research and Reviews*, 12(6), 373-379.
- Ertürk, C. K. (2017). 5-6 yaş grubu çocukların okula hazırlık becerilerinin çocuğa, ebeveynlere ve ev ortamına yönelik değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Feng, Y., Ye, H. J., Yu, Y., Yang, C., & Cui, T. (2018). Gamification artifacts and crowdsourcing participation: Examining the mediating role of intrinsic motivations. *Computers in Human Behavior*, 81, 124-136.
- Finn, J. D. (1993). School characteristics related to student engagement. *The Journal of Negro Education*, 2(3), 249-268.
- Finn, J. D., & Rock, D. A. (1997). Academic success among students at risk for school failure. *Journal of applied psychology*, 82(2), 221.
- Folkesson, A. M., & Emilson, A. (2004). Participation and a child perspective.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of educational research*, 74(1), 59-109.
- Fullarton, S. (2002). Student engagement with school: Individual and school-level influences.
- Furrer, C., & Skinner, E. (2003). Sense of relatedness as a factor in children's academic engagement and performance. *Journal of educational psychology*, 95(1), 148.
- Geist, E. A. (2008). Different, not better: gender differences in mathematics learning and achievement. *Journal of Instructional Psychology*, 35(1).

- Geist, E. A., & King, M. (2008). Different, not better: gender differences in mathematics learning and achievement. *Journal of Instructional Psychology*, 35(1).
- Gibbs, R. &. (2010). Student engagement in the middle years of schooling (Years 7-10): A literature review report to the Ministry of Education.
- Gizir Ergen, Z. &. (2012). Anaokuluna devam eden çocukların yaratıcılıklarının incelenmesi. *acikerisim.aku.edu.tr*.
- Göncü, A., Main, C., & Abel, B. (2009). Fairness in participation in preschool In D. Berthelsen, J. Brownlee, J., & E. Johansson, E.(Eds.). *Participatory learning in the early years*. 185–202.
- Gray, C., & Winter, E. (2011). Hearing voices: participatory research with preschool children with and without disabilities. *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(3), 309-320.
- Hafen, C. A., Allen, J. P., Mikami, A. Y., Gregory, A., Hamre, B., & Pianta, R. C. (2012). The pivotal role of adolescent autonomy in secondary school classrooms. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(3), 245-255.
- Hännikäinen, M., & Rasku- Puttonen, H. (2010). Promoting children's participation: the role of teachers in preschool and primary school learning sessions. *Early Years*, 30(2), 147-160.
- Hart, R. A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship. s. No. inness92/6.
- Hazar, M. (2005). Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim.
- Hitzler, S., & Messmer, H. (2010). Group decision-making in child welfare and the pursuit of participation. *Qualitative Social Work*, 9(2), 205-226.
- Johansson, I., & Sandberg, A. (2010). Learning and participation: two interrelated key-concepts in the preschool. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(2), 229-242.
- John-Akinola, Y. O., & Nic-Gabhainn, S. (2014). Children's participation in school: a cross-sectional study of the relationship between school environments, participation and health and well-being outcomes. *BMC public health*, 14(1), 1-10.
- Johnny, L. (2005). UN Convention on the rights of the child: A rationale for implementing participatory rights in schools. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, (40).
- Johnny, L. (2006). Reconceptualising Childhood: Children's Rights and Youth Participation in Schools. *International Education Journal*, 7(1), 17-25.
- Jones, M. G., & Gerig, T. M. (1994). Silent sixth-grade students: Characteristics, achievement, and teacher expectations. *The Elementary School Journal*, 95(2), 169-182.

- Kanyal, M., & Cooper, L. (2012). Young children's perceptions of their classroom environment: perspectives from England and India. *Cross-cultural perspectives on early childhood*, 58-72.
- Kayabaş, B. T. (2019). Probleme dayalı okul dışı stem etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına ve karar verme becerilerine etkisi. *Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Keçecioglu, Ö. (2015). MEB okul öncesi eğitim programı ve Montessori yaklaşımına göre eğitim alan 5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin incelenmesi. *Keçecioglu, Ö. (2015). MEB okul öncesi eğitim programı ve Montessori yaklaşımına göre eğitim alan 5 yaş Master's thesis. Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Kitapçı Uysal, S. (2005). *Okul çağında çocuk sağlığı*.
- Koçak, N. E. (2014). 60-72 aylık çocukların Türkçe dil kullanımını düzeyleri ve etki eden faktörlerin incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(4), 100-106.
- Koran, N. (2015). Öğretmenlere yönelik çocuk hakları ve hak ihlalleri eğitiminin değerlendirilmesi üzerine nitel bir çalışma. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.
- Koran, N. (2017). Sınıflarda katılım hakkı: okul öncesi öğretmenlerinin çocuk katılımını desteklemeye yönelik anlayışları ve geliştirilmesi . *Doctoral dissertation, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara*.
- Kurt, S. L. (2016). Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36), 99-127.
- Künkül, T. (2008). Öğrencilerin sınıf içi etkinliklere katılım düzeyleri ile algıladıkları sınıf atmosferi arasındaki ilişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı*.
- Laevers, F. (. (1994). *Defining and assessing quality in early childhood education (Vol. 16)*. Leuven University Press.
- Laevers, F. (2005). Deep-level-learning and the experiential approach in early childhood and primary education. *Katholieke Universiteit Leuven Research Centre for Early*.
- Laevers, F. (2017). 10 How are children doing in ECEC? Monitoring Quality within a process-oriented approach. *Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, 178.
- Laevers, F., & Declercq, B. (2018). How well-being and involvement fit into the commitment to children's rights. *European Journal of Education*, 53(3), 325-335.
- Lansdown, A. B. (2010). *Lansdown, A. B. (2010). Silver in healthcare: its antimicrobial efficacy and safety in use*. Royal Society of Chemistry.
- Lansdown, G. (2004). Participation and young children. *Early Childhood Matters*, s. 103, 4-14.
- Lansdown, G. (2005). The evolving capacities of the child. (No. innins05/18).

- Lansdown, G. (2011). Children's welfare and children's rights. *Working with Children and Young People: Co-constructing Practice*, s. 143.
- Lansdown, G. J. (2014). Children's rights and school psychology: Children's right to participation. *Journal of school psychology*, 52(1), 3-12.
- Lara-Cinisomo, S., Fuligni, A. S., Ritchie, S., Howes, C., & Karoly, L. (2008). Getting ready for school: An examination of early childhood educators' belief systems. *Early childhood education Journal*, 35(4), 343-349.
- Leinonen, J. &. (2012). Designing learning experiences together with children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 45, 466-474.
- Lenaerts, F. B. (2017). Supporting Teachers in Vietnam to Monitor Preschool Children's Wellbeing and Involvement in Preschool Classrooms. *International Journal of Early Childhood*, 49(2), 245-262.
- Løding, R. N., Wold, J. E., Skavhaug, Å., & Graue, M. (2007). Evaluation of peer-group support and problem-solving training in the treatment of adolescents with type 1 diabetes. *European diabetes nursing*, 4(1), 28-33.
- Lundy, L. (2007). 'Voice' is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British educational research journal*, 33(6), 927-942.
- Marks, A. (2000). Lifelong Learning and the 'Breadwinner Ideology': addressing the problems of lack of participation by adult, working-class males in higher education on Merseyside. *Educational Studies*, 26(3), 303-319.
- Marks, H. M. (2000). Student engagement in instructional activity: Patterns in the elementary, middle, and high school years. *American educational research journal*, 37(1), 153-184.
- Martin, F. (2004). Engaging computing: makin'it real for kids and undergrads. *Journal of Computing Sciences in Colleges*, 19(5), 1-1.
- Martin, L. M. (2004). An emerging research framework for studying informal learning and schools. *Science Education*, 88(S1), S71-S82.
- Marzano, R. J., Marzano, J. S., & Pickering, D. (2003). *Classroom management that works: Research-based strategies for every teacher*. ASCD.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. (2013). *Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Ankara.
- Morrison, G. S. (2007). Early childhood education today. *Kevin M. Davis*.
- Moss, P. (2007). Bringing politics into the nursery: Early childhood education as a democratic practice. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(1), 5-20.

- Nimsi, E. (2006). . İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin ana-baba tutumları ile okul başarıları ve sınıf içi etkinlik düzeylerinin karşılaştırılması . *Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Nyland, B. (2009). The guiding principles of participation: Infant, toddler groups and the United Nations Convention on the Rights of the Child. *n Participatory learning in the early years*, s. 42-59.
- Öncü, H. (2012). akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 13(1).
- Özdemir Doğan, G. (2017). Çocuk hakları eğitiminde uzman sınıf öğretmenlerinin perspektifinden etkili çocuk hakları eğitimi: Anlayışlar ve uygulamalar. *Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Özer, Y. E. (2013). Çocuk Hakları, Katılım ve Yerel Düzeyde Uygulaması: Türkiye Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 1412013245-1412013258.
- Özyıldırım, T. (2007). Ankara ili ilköğretim okulu öğrencilerinin katılım hakkını kullanma durumlarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. Ankara University.
- Pålsson, D. (2017). Conditioned agency? The role of children in the audit of Swedish residential care. *Child & Family Social Work*, 22, 33-42.
- Parlak, İ. H. (2011). İlköğretimde uygulanmaya başlanan web destekli mecbut eğitim yazılımının öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi . *Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi* . İstanbul.
- Pascal, C., & Bertram, T. (1999). Accounting early for lifelong learning. *Early education transformed* , 93-104.
- Pascal, C., & Bertram, T. (1999). The Effective Early Learning Project: The Quality of Adult Engagement in Early Childhood Settings in the UK.
- Patton, M. Q. (2014). Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice. *Sage publications.*
- Pianta, R. C., Hamre, B. K., & Allen, J. P. (2012). Teacher-student relationships and engagement: Conceptualizing, measuring, and improving the capacity of classroom interactions. *In Handbook of research on student engagement* , (pp. 365-386). Springer, Boston, MA.
- Polat, B. D., Ersoy, Ö. A., & Toran, M. (2017). Çocuk katılımı farkındalık ölçeği (ÇKFÖ): Ölçek geliştirme, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 186-215.
- Polat, C. (2018). Dijital Yerlilere Bilgi Becerilerinin Kazandırılmasında Çocuk Kütüphaneleri/The Role of Children's Libraries in Gaining Information Skills to Digital Natives.

- Polat, C. (2018). Dijital Yerlilere Bilgi Becerilerinin Kazandırılmasında Çocuk Kütüphaneleri/The Role of Children's Libraries in Gaining Information Skills to Digital Natives.
- Ramazan, O. &. (2011). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36–48 aylık çocukların bilişsel gelişim düzeyleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 83-98.
- Ramazan, O. &. (2011). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36–48 aylık çocukların bilişsel gelişim düzeyleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 83-98.
- Rayna, S., & Laevers, F. (2011). Understanding children from 0 to 3 years of age and its implications for education. What's new on the babies' side? Origins and evolutions. *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(2), 161-172.
- Richardson Jr, R. C., & Skinner, E. F. (1990). Adapting to diversity: Organizational influences on student achievement. *The Journal of Higher Education*, 61(5), 485-511.
- Roskos, K., Burstein, K., & You, B. K. (2012). A Typology for Observing Children's Engagement with eBooks at Preschool. *Journal of Interactive Online Learning*, 11(2).
- Roskos, K., Burstein, K., & You, B. K. (2012). A Typology for Observing Children's Engagement with eBooks at Preschool. *Journal of Interactive Online Learning*, 11(2).
- Salminen, J. (2013). Case study on teachers' contribution to children's participation in Finnish preschool classrooms during structured learning sessions. *Frontline Learning Research*, 1(1).
- Sandberg, A., & Eriksson, A. (2010). Children's participation in preschool—on the conditions of the adults? Preschool staff's concepts of children's participation in preschool everyday life. *Early child development and care*, s. 180(5), 619-631.
- Sarıtepeci, M., & Yıldız, H. (2014). Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının Öğrencilerin Derse Katılım VE Derse Karşı Motivasyonları Üzerine Etkisinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 207-223.
- Schnitzler, K., Holzberger, D., & Seidel, T. (2020). Connecting judgment process and accuracy of student teachers: Differences in observation and student engagement cues to assess student characteristics. *In Frontiers in Education*, (Vol. 5, p. 602470). Frontiers Media SA.
- Schormans, A. F., Rooke, J., & Care, C. W. (2008). When There Are No Choices: The Consequences of a Lack of Adult Living Placements for Young Adults With Intellectual and/or Developmental Disabilities Leaving.
- Schormans, A. F., Rooke, J., & Care, C. W. (2008). When There Are No Choices: The Consequences of a Lack of Adult Living Placements for Young Adults With Intellectual and/or Developmental Disabilities Leaving.
- Senemoğlu, N. (2000). *Eğitimin psikolojik temelleri. Öğretmenlik Mesleğine Giriş*.
- Shavers, V. L. (2007). Measurement of socioeconomic status in health disparities research. *Journal of the national medical association*, 99(9), 1013.

- Sheridan, S. &. (2001). Children's conceptions of participation and influence in pre-school: A perspective on pedagogical quality. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 2(2), 169-194.
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. *Children & society*, 15(2), 107-117.
- Sinclair, R. (2004). Participation in practice: Making it meaningful, effective and sustainable. *Children & society*, s. 18(2), 106-118.
- Skelton, T. (2007). Children, young people, UNICEF and participation. *Children's Geographies*, 5(1-2), 165-181.
- Skinner, E. A., Kindermann, T. A., & Furrer, C. J. (2009). A motivational perspective on engagement and disaffection: Conceptualization and assessment of children's behavioral and emotional participation in academic activities in the classroom. *Educational and psychological measurement*, 69(3), 493-525.
- Sommer, D., Samuelsson, I. P., & Hundeide, K. (2010). In Search of Child Perspectives and Children's Perspectives in Childhood Sociology. *n Child Perspectives and children's perspectives in theory and practice*, s. 29-55.
- Sönmez, V. (1992). İlkokul öğretmenlerinin sınıf içi etkinlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8).
- Stewart, C. J. (1985). Interviewing: Principles and practices. Dubuque. IA: Wm. C.
- Story, M. F., Mueller, J. L., & Mace, R. L. (1998). The universal design file: Designing for people of all ages and abilities.
- Subramanian, L., & Mahmoud, M. A. (2020). A systematic review on students' engagement in classroom: Indicators, challenges and computational techniques. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*, 11(1).
- Şallı İdare, F. (2018). Okul öncesi eğitim ortamlarında çocuk katılımı ile ilgili çocukların ve öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Şendur, E. P. (1999). Sınıf atmosferi ve öğrenci güdüsü. *Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Tangüner, D. (2017). Okul öncesi eğitim almış ve almamış ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum düzeyi ve anksiyete düzeyi. *Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Ten Brummelaar, M. D., Harder, A. T., Kalverboer, M. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2018). Participation of youth in decision- making procedures during residential care: A narrative review. *Child & Family Social Work*, 23(1), 33-44.
- Theobald, M., & Kultti, A. (2012). Investigating child participation in the everyday talk of a teacher and children in a preparatory year. *Contemporary Issues in Early Childhood*, s. 13(3), 210-225.

- Theobald, M., Danby, S., & Ailwood, J. (2011). Child participation in the early years: Challenges for education. *Australasian Journal of Early Childhood*, 36(3), 19-26.
- Theodotou, E. (2015). Can We Play Again with Picasso Miss?" The Effects of the Arts in Children's Involvement during Literacy Activities in the Early Years Settings: A Case Study in the Greek Context. *Online Submission*.
- Theyyan, B. M. (2018). Arnstein's ladder of citizen participation a critical discussion. *Asian Academic Research Journal of Multidisciplinary*, 2.
- Tomanovic, S. (2003). Negotiating children's participation and autonomy within families. *Int'l J. Child. Rts.*, 11, 51.
- Tong, S. F., Ng, C. J., Lee, V. K., Lee, P. Y., Ismail, I. Z., Khoo, E. M., et al. (2018). Decision making process and factors contributing to research participation among general practitioners: A grounded theory study. *PloS one*, 13(4),.
- Türk Dil Kurumu Başkanlığı. (2022).
- Tüzün, I., & Sarıışık, Y. (2015). Türkiye'de okullarda çocuk katılımı: durum analizi. *İstanbul Bilgi Üniversitesi*.
- Tüzün, I., & Sarıışık, Y. (2015). Türkiye'de okullarda çocuk katılımı: durum analizi. *İstanbul Bilgi Üniversitesi*.
- UNICEF. (2007). Progress for children: a World fit for children: statistical review.
- UNICEF. (2017). UNICEF closed one chapter and prepared to open another.
- Uyanık Aktulun, Ö. (2019). 60-72 Aylık Çocukların Erken Akademik Ve Dil Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 14(1).
- Uygun, N. &. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların oyun davranışlarının incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 787-817.
- Uygun, N. &. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların oyun davranışlarının incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, , 9(2), 787-817.
- Van Bijleveld, G. G., Dedding, C. W., & Bunders- Aelen, J. F. (2015). Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: A state- of- the- art review. *Child & Family Social Work*, 20(2), 129-138.
- Venninen, T., & Leinonen, J. (2013). Developing children's participation through research and reflective practices. *Asia-Pacific Journal of Research in Early Childhood Education*, 7(1), 31-49.
- Wang, M. T., & Eccles, J. S. (2013). School context, achievement motivation, and academic engagement: A longitudinal study of school engagement using a multidimensional perspective. *Learning and Instruction*, 28, 12-23.

- Wigfield, A. E.-K. (2006). *Development of achievement motivation*. John Wiley & Sons, Inc..
- Wigfield, A., Byrnes, J. P., & Eccles, J. S. (2006). Development During Early and Middle Adolescence.
- Williams, B. (2004). Participation in on-line courses-how essential is it? *Journal of Educational Technology & Society*, 7(2), 1-8.
- Woodhead, M. (2016). Changing perspectives on early childhood: theory, research and policy. s. Vol. 4, No. 2, pp. 1-43.
- Yaralı, K. T., & Güngör Aytar, F. A. (2017). . Okul öncesi sınıflarında çocuğun katılım hakkının çocukların ve öğretmenlerin görüşlerine göre incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-47.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* .
- Yoshikawa, H., Weiland, C., Brooks-Gunn, J., Burchinal, M. R., Espinosa, L. M., Gormley, W. T., et al. (2013). Investing in our future: The evidence base on preschool education.
- Young, H. P. (2004). *Strategic learning and its limits*. OUP Oxford.
- Zembat, R., Tunceli, H., & Akşin, E. (2015). Okul öncesi öğretmen adaylarının" okul yöneticisi" kavramına ilişkin algılarına yönelik metafor çalışması. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.
- Zorbay Varol, S. (2019). Investigation of children's the participation and situations affecting the participation in preschool education institutions. *Unpublished Master's Thesis*). Gazi University. Ankara.

EKLER

EK-1: ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Sayın katılımcı;

Bu form Okul Öncesi Öğretmenlerinin, okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Formdaki sorulara verilecek cevaplar sadece bilimsel bir çalışma için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Formda okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeylerini değerlendirmeye yönelik sorular bulunmaktadır.

Göstermiş olduğunuz ilgi için teşekkür ederiz.

Osman OSMANOĞLU

İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Okul Öncesi Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

Aşağıdaki soruları mesleki deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

1. Çocukların etkinliklere katılım düzeylerini cinsiyet açısından nasıl değerlendirirsiniz?

.....

2. Çocukların etkinliklere katılım düzeylerini anne eğitim durumu açısından nasıl değerlendirirsiniz?

.....

3. Çocukların etkinliklere katılım düzeylerini baba eğitim durumu açısından nasıl değerlendirirsiniz?

.....

4. Çocukların etkinliklere katılım düzeylerini kardeş sayısı açısından nasıl değerlendirirsiniz?

.....

5. Çocukların etkinliklere katılım düzeylerini daha önce okul öncesi eğitimi alma durumu açısından nasıl değerlendirirsiniz?

.....

EK-2 ÖLÇEK KULLANMA İZİNİ

Merhabalar;

Ben Osman Osmanoğlu.

Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans mezunuyum. Şuan İnönü Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde yüksek lisans bölümünde öğrenciyim. "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Etkinliklere Katılım Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı tezimde kullanmak üzere sizin türkçeye uyarladığınız " Leuven Küçük Çocuklar İçin Katılım Ölçeği " ne ihtiyaç duymaktayım. Yardımlarınızı saygıyla rica ederim.

Alıcı: ben

13 Eki 2021 Çar 15:20

Merhaba Osman,

Ölçeği tezinde kullanabilirsin, sürece katkıda bulunmak beni çok mutlu eder.

Leuven Katılım ölçeği (1994) gözleme dayalı bir değerlendirme aracı olduğu için uygulama prosedürleri oldukça farklı, daha açıklayıcı olması için ölçeği ve ölçek uyarlaması ile ilgili makaleyi ekte paylaşıyorum.

2015 yılında tezime başladığım sırada, Leuven Üniversitesindeki Centre of Experiential Education tarafından düzenlenen seminerde bu ölçek ile ilgili eğitime katıldım.

Ölçeği uygulamaya başlamadan önce sürecinde kolaylık sağlaması açısından sana katılım göstergeleri ve ölçek ile ilgili bilgiler vermek isterim.

İkimizin de müsait olduğu bir zaman diliminde konuşabiliriz.

İyi çalışmalar ve kolaylıklar diliyorum.

EK-3 ETİK KURULU RAPORU

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu			
Oturum Tarihi : 02-12-2021	Oturum Sayısı : 23	Karar Sayısı : 1	
Etik Açından Uygun Yukarıda adı ve araştırmacıları belirtilen ve kısaca özetlenen çalışma başvurusu, tarafımda incelenmiş olup çalışmanın amaç, yöntem, uygulama ve hedeflerinin; etik açıdan uygun olduğu kanaatindeyim.			
Çalışma Adı	OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ETKİNLİKLERE KATILIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ		
Araştırmacılar	Yüksekisans Öğrencisi OSMAN OSMANOĞLU (Yürütücü)		
Başkan	Prof.Dr. Hüseyin Suphi ERDEM		
Kurul Üyeleri			
Sekreter Hatice CİHAN		Kullanıcı Pınar ÖZBAY	
Prof.Dr. Mustafa ARSLAN		Prof.Dr. Mehmet GÜNGÖR	
Prof.Dr. Süleyman ÇALDAK		Prof.Dr. Nesrin SİS	
Prof.Dr. Mehmet ÜSTÜNER		Prof.Dr. Lutfiye ÖZDEMİR	

EK-4 KAHRAMANMARAŞ İL MİLLİ EĞİTİM İZİN

Evrak Tarihi ve Sayısı: 16/03/2022-E.40483

T.C.
KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-35776031-605.01-43357496

Konu : Anket İzin

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Adres: Bulurlu, Malatya Elazığ Yolu 10.KM No:44210, 44000 Bantalgazi/Malatya

İlgi : a) 119130 sayılı yazınız.
b) Millî Eğitim Bakanlığının 21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) sayılı Genelgesi.

İlgi (a) dilekçe ile başvuru olan "**Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Etkinliklere Katılım Düzeylerinin İncelenmesi**" konulu araştırmanızda veri oluşturmak amacıyla, ilimize bağlı Dulkadiroğlu ve Önkışınbat İlçelerinde bulunan Anaokulu Öğretmenler ve Öğrencilerine yönelik ilgi (a) dilekçeniz ekindeki anket ve ölççeklerinin uygulanabilmesi ile ilgili talebiniz Müdürlüğümüze incelenmiştir.

Denetimi ilçe millî eğitim müdürlüğünde ve okul/kurum idarelerinde olmak üzere, gönüllülük esasına göre, anaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da müberrû ve imzalı örnekten elektronik ortama aktarılmış veri toplama aracının ilgi (b) Genelge doğrultusunda 2021-2022 Eğitim Öğretim döneminde okulları açılması halinde eğitim öğretim aksatılmadan, pandemi kurallarına uygun olarak veya online olarak uygulanmasına izin verilmiştir. Söz konusu veri toplama aracının Bakanlığımız Veri Toplama Modülü üzerinden yayınlanması Müdürlüğümüz görev ve sorumluluğu dahilinde değildir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

EK-5 ONAM FORMU**İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİK KURULU****BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU**

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Okul öncesi Dönem Çocuklarının Etkinliklere Katılım Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı araştırma “Osman OSMANOĞLU” tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarının etkinliklere katılım düzeylerini tespit etmek, okul öncesi öğretmenlerinin çocuklarının etkinliklere katılım düzeyleri hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

Araştırmanın Nedeni: Çocukların katılım düzeylerinin uygun ve objektif araçlar ile değerlendirilmesi katılım süreçlerinin geliştirilmesi ve öğrenme süreçlerinde gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için öneriler ortaya koymak.

Süresi: 2 ay

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Kahramanmaraş

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

e-posta:

İmzası: